Om Gustaf den tredjes yttre politik under de två senaste åren av dess regering

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

Få äro de bland Sveriges framfarne Konungar, hvilka af den närmaste efterverlden blifvit så obilligt, och i många afseenden så omildt uppskattade som Gustaf den Tredje. Vid bedömmandet af hans regering, hans egenskaper och hans bevekelsegrunder, har man i allmänhet med förkärlek fästat sig vid de onekligen hos honom, likasom hos hvarje skarpt utpräglad skaplynne, befintliga skuggsidorna, för att med en, oftast endast på lösa och obevista berättelser grundad, öfverdrifven färgläggning, förmörka det solljus som framkallar dagrarna, hvilka likväl aldrig fullkomligt kunnat undanskymmas. — En tid har funnits, då man ansåg sig kunna vägra honom äfven snillets egenskaper, och särdeles hvad som hos honom likväl var det mäst utmärkande drag: fosterländskheten. Ingen anklagelse är dock mera ogrundad än denna, och med full trygghet torde kunna påstås att ingen af våra Konungar, — ehvad olika uppfattning än af olika tidehvarf och olika karakterer kunnat alstras, — varit mera Svensk än Gustaf den Tredje. Sant är att hans ungdomsbildning inföll vid en tidpunkt, då Svenska språket ansågs nära nog umbärligt vid hvad man då förstodmed en bildad uppfostran; men om vi sjelfva, om vår tids ungdom i detta afseende erhållit en förnuftigare riktning, hvem hafva vi derföre att i främsta rummet tacka, om ej den Konung, hvars hjerta var lika varmt för Svenska språkets odling, som för Svenska ärans häfdande?

Att helt och hållet frånkänna Gustaf snillets gåfvor, kunde för en oförvillad efterverlds sansade bedömmande icke lyckas: man har då sökt att upphöja hans litterära förtjenster på bekostnad af hans Statsmanna-egenskaper, och att framställa hans politik såsom grundad endast på nycker, lidelser, hugskott och följdvidrigheter. Inför en upplyst och oväldig granskning torde ej heller denna förkastelsedom hålla streck. Om klokhet och djerfhet i planers anläggning, — mod och beslutsamhet vid deras utförande, — lyckad blick vid valet af personligheters användande, — förmåga att af medgången draga den största möjliga fördel, och fyndighet att af motgången låta sig den minsta möjliga skada tillfogas, — oförtrutenhet äfven under de svåraste bekymmer, — själsstorhet vid oförrätters förgätande, jemte en ovanlig förmåga att förbinda och att vinna hjertan, — äro drag som stämpla Statsmannen; och om dessa drag ovedersägligen hos Gustaf återfinnas, huru kunna då hans anspråk att såsom sådan anses, någonsin billigtvis jäfvas? — Heeren har sagt att för att vara en stor man, felades Gustaf lugn i karakteren: detta omdöme, ehuru strängt, kan dock ej frånkännas den rättvisa, som utmärker denne likaredlige som skarpsinnige häfdatecknare; men den oroliga otålighet, som stämplar Gustafs politiska bana, tillhör egentligen de senaste åren af hans lefnad, och finner uti de bekymmersamma, så väl inre som yttre förhållanden, hvaruti han då var försatt, om ej en tillräcklig ursägt, åtminstone en giltig förklaring. Dessutom må man väl fråga huru många de stora män äro, hvilka historien lär oss att känna, mot hvilka lika, och stundom långt mera grundade anmärkningar ej kunna göras? — Om vi se på Gustafs samtida Regenter, hvilken af dem var från sitt tidehvarfs lyten mera fri än han? Äfven den ypperste bland dessa, hans store morbroder, som förtjent att kallas Fredrik den Ende, var behäftad med moraliska fel och brister, för hvilka en rättvis efterverld omöjligen kan blunda, — och dock var han en stor man. Sverige har haft en hjeltekonung, en af verldens störste och ädlaste män, af forntid och efterverld aldrig öfverträffad, sällan, om någonsin, upphunnen; men om Gustaf Adolphs namn med ofördunklad glans lyser på Nordens stjernehimmel, bör väl detta förhindra oss att egna vår hyllning åt

de många för Sveriges väl nitälskande och till dess äras upprätthållande kraftigt medverkande Carlar och Gustaver, som prydt dess thron? och kan då ett utmärkt rum bland dem förvägras åt den siste Konung, som fräjdade Gustafs namn i Norden?

Att här uppdraga en tafla öfver hans regering, medgifver icke tillfället; ännu mindre dentid, som åt denna korta framställning kunnat egnas; minst af allt förmågan. Uppgiften måste inskränkas dertill att meddela några spridda drag ur hans politik med afseende å förhållandena till främmande magter från de två sista åren af hans lefnad. — Den första och ärorikaste tiden af hans styrelse, och särdeles glanspunkten deraf, då han genom 1772 års statshvälfning räddade Sveriges sjelfständighet från ett nesligt utländskt ok, och ett deraf föranledt förnedrande och Sveriges tillvarelse som oafhängig stat hotande inre förfall, är nu mera allmännare belyst: mindre kända äro kanske ännu de grunder han sökte att för sin statskonst göra gällande efter den förändring i hans utländska politik, som till följd af freden i Werelä blef en nödvändighet, och det är i detta afseende jag vill tillåta mig anföra och på samtida, hittills okända statshandlingar stödja några omständigheter, hvilka för häfdatecknaren och granskaren möjligen kunna äga ett högre värde, än som åt dem kan skänkas af ett enkelt antydande, egnadt egentligen att bevisa att den omkastning i utländska politiken som blifvit Gustaf tillvitad, hade sin grund ej uti ett hugskott, men uti nödvändighetens oeftergifliga kraf.

Anledningarne till 1788 års krig hafva blifvit hårdt bedömde: möjligen skulle, vid en närmare granskning visa sig att Gustaf drefs till detta krig, lika mycket af *yttre* som af *inre* förhållanden. Att hvad som tjugu år senare i Finland genomdrefs, redan då var påtänkt och förberedt, ehuru undertäckmanteln af en detta landskap förespeglad sjelfständighet, derom bära de sorgliga tilldragelser, som under kriget yppade sig, ett ojäfaktigt vittnesbörd. De närmare omständigheterne dervid äro allmänt kända, och alltför smärtsamma, för att utan saknad och blygsel i minnet återkallas; men i afseende å Gustafs förhållanden till främmande Stater må kunna uttalas, att om dessa senare bättre uppfyllt de löften om biträde, hvarpå de, före krigets början och under dess fortgång, ingalunda varit sparsamma, hade, äfven under de missgynnande omständigheter, mot hvilka Gustaf i öfrigt hade att kämpa, större fördelar kunnat vinnas och en förmånligare fred afslutas. För Ottomanniska Porten, om den bättre nu, än vid andra tillfällen, förstått sina verkliga fördelar, hade en uppoffring af några millioner piaster kunnat bereda en kraftigare medverkan och förhindra den styckning som utgjorde ett af de första symptomerne till det långa aftynande, hvars ständigt fortgående utveckling vi ännu bevittna. — Preussen, som gerna sett kriget fortfara, och som bittert beklagade sig öfver den i dess tycke för tidiga fredens afslutandeSe Bref från Fredric Wilhelm II till Gustaf, dat. Breslau, 20 Sept. 1790; Bil. Litt. A. , ville dock ingenting företaga för att understödja Gustaf, och äfven England ryggade tillbaka från de löften, som genom dess Minister i Köpenhamn redan i November 1787 blifvit gifnaSe *Geijer*, Gustav, papperen, senare afd. sid. 201 och följande..

De ytterligare underhandlingar som med dessa makter i Götheborg, under October månad 1788, ägde rum, blefvo afbrutne, utan att felet dervid synes kunna läggas Gustaf ensam till last; ty om äfven hans anspråk kunna anses högt uppdrifna, voro Englands och Preussens anbud nog sväfvande, och inskränkte sig hufvudsakligen till erbjudande af bemedling, hvilket af allt var hvad Gustaf minst behöfde. Han afvisade också fortfarande, under hela krigets lopp, hvarje främmande inblandning vid underhandlingarne, och till hans ära länder otvifvelaktigt att han, utan alla andra hjelpmedel än sitt eget snille, lyckades afsluta en fred, som för Sverige icke medförde den ringaste förlust, och under dåvarande förhållanden, då han befann sig alldeles utblottad på penningetillgångar, och hade att bekämpa den olyckliga oenighet, som inom hans egen här yppat sig, ingalunda kunde anses ofördelaktig. Redan i April månad 1790 hade Catharina, — invecklad i krig med Porten, och befarande ett anfall från Preussen, England och möjligen äfven från Romerske Kejsaren, samt sålunda angelägen att från Svenska sidan vinna trygghet, — erbjudit fred; men först då Gustaf, som utdragit på tiden för att, om möjligt, försäkra sig om Preussens bistånd, förtviflade om att på antagliga vilkor, och så skyndsamt som nödigt var, erhålla detta, samtyckte han att låta Armfelt, den 1 Augusti 1790, börja underhandlingarne till den fred, som redan den 14:de i samma månad med Befälhafvaren för Ryska arméen,Generalen Baron Igelström, i Werelä undertecknades. Denna fredstraktat, som hufvudsakligen innehåller bestämmelsen om återställandet af *status quo ante bellum*, är allmänt känd: mindre bekanta äro, och svårligen kunna med full visshet ledas i bevis de eftergifter som af Ryske

underhandlaren utlofvades skola blifva en följd af freden. Dock synes af en skrifvelse från Gustaf till Stedingk, af den 18:de Mars 1791 *Bil. Litt. B.*), äfvensom af en depesch från Stedingk af den 11:te samma månad *Bil. Litt. C.*, att Igelström bestämdt utlofvat Svenska gränsens utsträckning till Nyslott, Högfors och Menjuhari, samt låtit hoppas att den kunde ledas ända till Svensksund och Korkansiari. Huruvida Igelström till dessa lockande löftens afgifvande varit fullt bemyndigad, torde vara kinkigare att afgöra; men att han framställt sådana, och att de af Catharina varit kända, lider ingen tvifvel, och bevisas ovedersägligen af ett från honom till Armfelt den $^{7\ \text{Nov.}}/_{26\ \text{Oct.}}$ 1790 aflåtet enskildt bref *Bil. Litt. D.*, äfvensom de depescher hvilka från Stedingk till Konungen afsändes under slutet af 1790 och början af 1791 derom på ett ojäfaktigt sätt vittna. I detta afseende lemnar en högst interessant, och om Stedingks mästarskap så väl i diplomatisk underhandling som i diplomatisk skriftvexling på det fördelaktigaste vittnande berättelse till Konungen af den 14:de Februari 1791, vigtiga upplysningar *Bil. Litt. E. F. och G.* Denna depesch har redan varit allmängjord i de Schinckel-Bergmanska minnena, men ofullständigt och i stympadt skick.. Detdervid fogade, till meddelande åt Kejsarinnan och hennes Ministrar afsedda memorandum *Bil. Litt. H.* framställer de skäl som förmådde Gustaf till freden, äfvensom dem hvilka grundlade hans önskan att träda i en närmare förbindelse med Ryssland. Man finner deraf, att penningar, till betäckande af den statsbrist, som genom kriget uppstått och till godtgörande af de utaf Preussen lemnade, och nu, sedan freden emot denna makts önskan blifvit afslutad, enständigt återfordrade, förskotter, blifvit å Rysslands sida utlofvade, och hvad deruti uppgifves om att andra makter förespeglade möjligheten att lemna dessa belopp, endast på det vilkor, att Sverige icke skulle afsluta någon Allians-Traktat med Ryssland, bestyrkes af den under samma tid förda ministeriella brefvexling. De skäl hvilka förmådde Gustaf att nu önska ett närmande till Ryssland äro i ögonen fallande: han visste väl att efter 1788 års krig, faran för Rysslands hämnd kunde afböjas endast genom ett gemensamt politiskt system, och möjligheten deraf grundade han, fullkomligen följdriktigt, på den omhvälfning som denna tid förbereddes i Frankrike, och som gjorde ett förbund med denna Sveriges äldste allierade onyttigt, äfven om det, med då rådande grundsatser, ej varit rentaf otänkbart. Förhållandena till de öfriga makterna voro äfven, efterfredsslutet med Ryssland, sådana, att Gustaf ansåg sig nödsakad söka ett starkt förbund der, hvarest han kunde finna det. Den i våra dagar uppfunna benämningen af *isolering*, var då ännu ej känd i politiken, men begreppet derom förefanns icke dess mindre, och Gustaf uppskattade lifligt den fara, som en sådan isolering för Sverige ofelbart skulle hafva medfört. Han påyrkade således Allianstraktaten med Ryssland; men på vilkor, som för Sverige voro hedrande och förmånliga: sådana hade, i farans stund, blifvit utlofvade; men sedan denna var öfverstånden, befanns Catharina mindre villig att dem medgifva, och ehuru de, i början af underhandlingarne, icke förnekades, förklarade Ryske Ambassadören i Stockholm, i Juli månad 1791, att föreställningen derom hvilade på ett missförstånd Se depesch från Statssecr. Franc till Stedingk af 1 Julii 1791, *Bil. Litt. P.*.

Underhandlingarne i detta afseende öppnades och fortsattes en längre tid hufvudsakligen genom Stedingk, hvars brefvexling härom innehålla dyrbara upplysningar. Genom fredsfördraget i Werelä var öfverenskommet att de bägge makterna ömsesidigt skulle sända hvarandra Ambassadörer; dertill var, å Sveriges sida utsedd Öfverste Kammarjunkaren Baron Taube Han är i denna egenskap upptagen i 1791 års Hofcalender, ehuru han aldrig från Stockholm afreste., och å Rysslands, fredsunderhandlaren, General Igelström. Ingendera af dessa utnämningar gick i fullbordan: Taubessjuklighet, och kanske ännu mera Stedingks ådagalagda utmärkta skicklighet, samt den ställning han vid Ryska Hofvet förstått intaga, grundade detta Hofs önskan och Gustafs slutliga samtycke att åt honom anförtro Ambassadörs-platsen, hvarvid hans rang, — han hade först under det senaste krigsåret blifvit befordrad till General-Major, — synes hafva bildat det förnämsta hindretSe depesch från Gustaf till Stedingk, af 22 Febr. 1791; *Bil. Litt. I.*. Hvad åter beträffar Igelström, — som redan i December 1790 var utnämd, — motverkades han dels af sin alltmer ådagalagda olämplighet för en dylik befattning, dels, och troligen ännu mer, deraf att han genom sina afgifna löften ansågs vara, och i sjelfva verket var alltför komprometterad, för att afsändas till Stockholm, dit, under tiden, Generalen Baron von der Pahlen, samtidigt med Stedingks försändning till Petersburg, afgått uti ett, med dennes likartadt, tillfälligt uppdrag. — Emedlertid bedrefvos underhandlingarna med Kejsarinnan och med Furst Potemkin, genom Stedingk, hvars depescher af d. 17:de Mars, 23:de April och

3:dje samt 6:te Maj *Bil. Litt. J. K. L. och M.* i detta afseende, äfvensom om ställningen vid Ryska Hofvet, och det nära nog oinskränkta välde som af Potemkin utöfvades, lemna betecknande underrättelser. Slutligen, i Maj månad 1791, utnämdes Grefve Stackelberg till Ambassadör i Stockholm, dit han ankom den 17:de i sammamånad. En skrifvelse från Statssekreteraren Franc till Stedingk, af den 25:te Maj *Bil Litt. N.* utvecklar det förslag till Allians-traktat som Stackelberg medförde, och som var långt ifrån att vara Gustaf angenämt, särdeles då de löften om en förbättrad gräns i Finland, som varit gifna, derigenom på intet sätt voro uppfyllde. Vid underrättelsen derom skrifver Stedingk till Konungen Se dess depesch af den 1:a Juli 1791, *Bil. Litt. O.*: »Det vissa är att man här kommer att gifva så litet som möjligt; att herr Fawkener, sistl. Söndag, hade företräde i egenskap af Engelsk Minister; att man anser fred, i öfverensstämmelse med Kejsarinnans önskningar, såsom aldeles säker; att herr Fawkener lärer hafva ett förslag till handels-traktat på fickan; att Turkarne, med sin vanliga oskicklighet, åter låtit slå sig vid Babadag; att man dagligen väntar underrättelsen om en ny seger, och att de bästa Allierade Eders Maj:t kan hafva, — de enda på hvilka Eders Maj:t kan räkna, — äro dess snille, dess mod, och dess eget folk.» — Denna öfvertygelse synes Gustaf i sjelfva verket redan hafva hyst, då han, få dagar efter Stackelbergs ankomst, afreste till Aachen; — Hans uppdrag att underhandla om Traktaten med Ryssland lemnades åt Riks-Drotset Grefve Wachtmeister, Öfverste Kammarjunkarne Baron Taube och Armfelt, Statssekreteraren Franc och Lagman Håkansson; men denna Traktat som ej förrän Konungens återkomst kunde, den 19:de October, bringas till afslutande,och som följande år allmängjordes, var långt ifrån att motsvara de dervid från början fästade förhoppningar. Något medgifvande i afseende å gränse-regleringen kunde deruti ej utverkas; ej ens ett kontra-förslag, som uti skrifvelse från Franc till Stedingk af 1:a Juli 1791 *Bil. Litt. P.* utvecklas, kunde genomdrifvas, och man stadnade vid att i 19:de Artikeln stadga att detta ärende, genom till stället afsändande Kommissarier skulle framdeles ordnas. De af Sverige för deltagande i det redan beslutade kriget mot Frankrike fordrade subsidier af 3 millioner rubel årligen, beviljades ej heller: denna fråga lemnades *in suspenso* för att vid inträffande fall afgöras. — De af Ryssland utlofvade subsidier kunde ej betingas till högre belopp än 300,000 rubel årligen; men af en depesch från Franc till Stedingk, af den 23:dje October, framgår att Stackelberg yttrat den förmodan att Kejsarinnan ej skulle vägra höja summan till 500,000 rubel: hvilken förmodan, i likhet med så många andra, aldrig vann bekräftelse.

Under vistandet i Aachen, mot slutet af Juni, erhöll Gustaf underrättelsen om Franska Konungahusets misslyckade flygt till Varennes, och om de tvångsåtgärder mot Ludvig XVI och hans gemål som deraf blefvo en följd Se Gustafs depesch till Ambassadören Staël von Holstein, af 27:de Juni hvaruti denne anbefalles, att afhålla sig från hvarje meddelande till den Franska *så kallade* Utrikes Ministèren.. Man kan lätt

föreställa sig den verkan en sådan nyhet skulle på Gustaf utöfva. Hans till följd häraf, inledda underhandlingar om upprättande af ett förbund mot Frankrike äro ganska märkliga, och bära stämpeln af hans lifliga och snillrika uppfattning. Att här ingå uti detaljer derom, skulle blifva alltför vidlyftigt, och detta ämne ensamt kunde utgöra föremål för en diger afhandling. Bland de mäst anmärkningsvärda, dertill hörande handlingar är ett memorandum, som Gustaf uppläste vid ett sammanträde den 5:te Juli med *Monsieur* Grefven af Provence, sedermera Ludvig XVIII., Grefven af Artois och Biskopen af Arras. Deruti synes för första gången hafva blifvit framställd tankan om ett allmänt förbund mellan alla Europas Furstar mot Frankrike till revolutionens bekämpande. Det torde vara tillräckligt att här nämna, att plar nen var att åt *Monsieur* uppdraga regentskapet, till dess Ludvig XVI kunnat ur fångenskapen befrias. Gustaf räknade dervid på biträde från Spanien, Neapel, Sardinien, Ryssland, Preussen och Österrike, samt äfven, ehuru i sista rummet, från England och Polen. Meddelanden aflätos härom, de följande dagarne, till de flesta af dessa länders regenter, hvilkas svar förefinnas och bilda ganska vigtiga bidrag till denna tids historia. Det var för att fortsätta de sålunda inledda underhandlingarne, som de Franska Prinsarne afreste till Pillnitz, der, den 27:de Augusti, den bekanta deklarationen af Kejsar Leopold och Fredric Wilhelm

afgafs. Från Aachen afsände Gustaf tvenne Svenska Officerare, König och von Fieandt, hvilka, med afseende å en ifrågaställd landstigning på Franska kusten, hade i uppdrag att undersöka Seine-flodens lopp från Paris till

HavreSe depesch från Baron Staël af 18:de Juli 1791.. — En sådan plan synes mycket hafva sysselsatt Gustaf, och man finner, från October månad 1791, åtskilliga af Fransmän uppgjorda förslag till en landstigning på kusten af Normandie. För främjande af dessa ändamål afsändes af de Franske Prinsarne tvenne emigranter, Grefve Valentin Esterhazy Fader till Österrikiska Ministern af samma namn, som för ett tiotal af år sedan var i Stockholm anställd. till Petersburg, och Baron d'Escars till Stockholm, under det att Gustaf hos dessa nu i Coblenz vistande Prinsar i egenskap af Minister akkrediterade sin Minister vid Tyska Riksdagen i Regensburg, Baron Carl Oxenstierna (sedermera och länge Svensk Minister i Köpenhamn), och Catharina likaledes på samma sätt anställde Grefve Romanzow, densamme som, under Alexanders tid, blef Rikscanzler.

Af historien känner man den misstro och den oenighet som rådde mellan dåvarande Regenter med afseende å medlen att qväfva en revolution, som väl hos alla injagade en gemensam fasa, men hvars faror hvar och en af dem smickrade sig med hoppet att kunna undgå, under det han ej ogerna såg den skada och de bekymmer, som deraf kunde tillfogas hans granne. Följderna af denna falska politik, äro nogsamt kända, ehuru desslärdomar, redan i vår tid, synas hafva gått förlorade; förhållandena dervid inhämtas af den ovanligt digra, mellan Gustaf och de främmande Furstarne, äfvensom med hans Ambassadörer i Paris och Petersburg, Staël och Stedingk, samt hans Minister i Berlin, Carisien, förda brefvexling. — Hågen att sätta sig i spetsen för företaget var stor hos Gustaf; men ej mindre hos de öfrige att densamma motverka; och i detta afseende synes nog betecknande, att sjelfva Catharina, hvars stora regentegenskaper bordt höja henne öfver en dylik småaktig känsla af afund, icke kunde dölja sin oro att se Gustaf intaga främsta rummet i det föreslagna förbundet. — Hela vintern fortsattes dessa underhandlingar, och särdeles med Ryssland, som visade den mästa villighet att lyssna till Konungens planer, var brefvexlingen oafbruten: den vittnar om en oaflåtlig åt detta ärende egnad omtanke, under det att förhållandena med de Franska Prinsarne och med Österrikiska hofvet underhöllos af Grefve Axel von Fersen, hvars upplysande brefvexling äfven finnes förvarad. Den 28:de October 1791 öfversände Gustaf till Catharina planen till en landstigning på Franska kusten*Bil. Litt. Q.*, med uppgift å det antal fartyg och trupper han dertill erbjöd att använda. — Kejsarinnans långa och särdeles utvecklade svar af den $^{20}/_{9}$ November *Bil. Litt. R.*, var på det hela uppskjutande, men Hon vägrade dock ej att ingå på Konungens förslag, ehuru hon

ansåg tidpunkten dertill ännu ej vara kommen, och att innan man öfvergick till handling, man måste försäkra sig om Österrikes, Preussens och öfrige makters verksamma biträde, så att anfallet mot Frankrike kunde ske samtidigt från alla håll. Catharina hyllade således sjelf den dilatoriska politik, som hon hos de öfrige regenterne fördömde; men likasom af farhåga att se sig bedömd lika med dessa, ber Hon Konungen enständigt att icke tolka hennes försigtiga omtanka såsom en svaghet, för hvilken hon ej skäligen ansåg sig böra misstänkas, och uppgifver derefter de medel, hvilka, efter hennes omdöme, borde användas för att bereda det allmänna kriget mot Frankrike. — Uti ett senare bref af den 17 December 1791, återkommer Kejsarinnan till detta ämne, hufvudsakligen för att klaga öfver Kejsar Leopolds långsamhet och obeslutsamhet, och uti bref af den 10 Februari 1792 öfversänder hon en af henne uppgjord anfalls-plan, som tillika blifvit meddelad hofven i Berlin, Madrid, Neapel, Turin och Wien.

Äfven under riksdagen i Gefle var Gustaf lifligt med detta ämne sysselsatt, likasom till sista ögonblicket af sitt lif, och man återfinner bref härom från Axel Fersen, Cardinal de Bernis, Baron de Breteuil och flere personer, skrifne efter hans mord, men innan underrättelsen derom ännu hunnit blifva dem bekant.

Med Gustafs död släcktes den eld som lifvat dessa underhandlingar. Kort derefter afgaf Regenten till Kejsarinnan ett memorandum rörandeden politik han, under sin brorssons minderårighet, ansåg sig böra följa, och hvaruti, med afseende å Franska angelägenheterna säges att: »genom den nu timade, grymma tilldragelse, Hans Kongl. Höghet befunne sig uti en ställning, som icke tillät honom att uti deras helhet fullfölja de planer hvilka den aflidne Konungen rörande detta ärende uppgjort. Han ville likväl icke upphöra att med Kejsarinnan öfverlägga om de åtgärder och förklaringar, hvilka af Frankrikes närvarande ställning kunde föranledas, men han förklarade att omständigheterna lade ett hinder i vägen för afsändandet utom Sveriges gränsor af en så betydlig truppstyrka, som den hvilken af den aflidne Konungen för detta ändamål varit afsedd.» — Till svar härå aflemnades af Ryske

Ambassadören Grefve Stackelberg, uti enskilt företräde hos Regenten, den 29:de Maj 1792, ett memorandum, hvarigenom Kejsarinnan, å sin sida, förklarade att då hon grundat sina mått och steg på de af Konung Gustaf framställde förslag, hon ingalunda kunde afstå från Sveriges materiella medverkan, men vore benägen att rätta omfånget deraf efter omständigheterna. »Hon ville derföre glömma hvad den aflidne Konungen utlofvat, och afstå från en landstignings-expedition; men *fordrade* endast att 6 till 8,000 man Svenska trupper skulle förena sig med den Ryska armé, som hon hade för afsigt att afsända.» Hon frågar härvid om Sverige, »som garanterat Westphaliska freden och Tyska Rikets Statsförfattning, och sominnehar en plats bland makterne af första ordningen, skulle kunna, med försakelse af den aktning som Gustaf Adolph åt sitt land förvärfvat, afstå från den, hvilken Gustaf III förstått att så ärorikt bibehålla.»

Att Sveriges medverkan uteblef, veta vi: att en sådan politik både var försigtigast, och att den af det mot Frankrike inledda krigs utgång fullt rättfärdigades, kan icke förnekas; men i afseende å de dermed förbundne underhandlingar är lätt att märka, att de nu mera ej leddes af Gustaf.

Hvad som inträffat, om Försynen medgifvit förlängandet af hans lefnad, kunna vi ej bedömma; huruvida utförandet af hans planer skulle hafva bidragit till Sveriges fördel, och huruvida han åt händelsernes gång förmått att gifva en annan riktning, torde kunna förefalla ganska tvifvelaktigt; men hvad som kan tagas för afgjordt, är att han aldrig skulle satt Sveriges ära på spel, och så ordnat dess förhållanden till dess mäktigaste granne, att han antingen kunnat undvika den brytning, som förorsakade hans efterträdares fall, — eller ock kunnat trotsa den.

*

Bilagor.

Litt. A.

Bref från Konungen af Preussen till Konungen af Sverige, dat. Breslau den 20 September 1790.

(Öfversättning från Franska originalet, egenhändigt skrifvet af Konung Fredric Wilhelm).

Min Herr Broder, Majoren Cazal har, vid sin ankomst hit, rigtigt till mig öfverlämnat det bref Eders Majestät gjort mig fägnaden tillskrifva mig den 13:de sistl. Juli. Jag är Eders Majestät ganska erkänsam så väl för de upplysningar, hvilka innehållas i detta bref, som för dem, hvilka muntligen af Major Cazal blifvit framförda rörande Dess krigiska bedrifter i Finland, hvilka skola odödliggöra Dess regering. Det hade varit önskvärdt att Eders Majestät icke så snart afbrutit denna ärofulla bana, och den medverkan, hvarom Eders Maj:t med mig öfverenskommit, genom att sluta ett särskildt fredsfördrag, som jag icke hade skäl att förvänta under de förhållanden, hvaruti vi stodo till hvarandra, och hvarom jag hittills har endast en ofullständig kännedom. Jag tror mig hafva, för att vara Eders Maj:t nyttig, gjort allt hvad mina egna angelägenheters ställning och närvarande omständigheter tillåtit. Jag önskar att de åtgärder Eders Maj:t vidtagit, icke må rubba det system af allmän säkerhet och allmänt lugn, hvartill Eders Maj:t, i samråd med mig, börjat lägga så goda grunder. Under dessa förhållanden, och då vår samverkan blifvit rubbad, vill jag icke längre här uppehålla Majoren Cazal, och jag har åt honom uppdragit att för Eders Maj:t uttrycka, — likasom jag sjelf gör det genom detta bref, — en förnyad försäkran om min ständiga önskan att med Eders Maj:t underhålla en nära, på fullkomligt godt förstånd ochöfverensstämmelse i åsigter grundad, förbindelse, äfvensom att upprepa de känslor af uppriktig och oföränderlig högaktning hvarmed jag är,

Min Herr Broder,
Eders Majestäts

gode broder
Fredric Wilhelm.

*

Litt. B.

Dépéche från Konung Gustaf III till General v. Stedingk, dat. Stockholm d. 18 Mars 1791.

(Öfversättning från det egenhändiga originalkonceptet).

Jag väntar med otålighet underrättelsen om Furst Potemkins ankomst. Jag har varit ganska nöjd med Edra åtgärder och med Edert samtal med Kejsarinnan. Jag har derigenom vunnit upplysning i hvad som hittills varit mörkt med afseende derå att traktaten i Werelä — eller snarare de dervid muntligen gifna löften, — aldrig uppfyllts. Jag är mer än någonsin öfvertygad derom, att ministèren i Petersburg, då den bedrager Kejsarinnan, äfven vill bedraga mig. Det finnes ingen annan än Furst Potemkin, som kan afgöra allt, och det blir till följd deraf som jag kommer att fatta mitt bestämda beslut; och som jag föresatt mig att icke ingå uti några ytterligare förbindelser, förrän de i Werelä gifna löften blifvit uppfyllda, meddelar jag Eder inga vidare föreskrifter, då sådant intill dess detta ägt rum, skulle vara utan ändamål. Antingen har Baron Igelströhm handlat emot Kejsarinnans befallning, då han lofvade afstå Nyslott och Högforss, eller ock har han uppfyllt Hennes ordres. I första fallet bör Hon straffa honom; — men han var försedd med Hennes fullmagt: jag borde tro honom, och vara säker på att hans ord voro Kejsarinnans ord. Denna Furstinnas heder kräfver att de löften som Hennes Fullmägtig,å Hennes vägnar, afgifvit, blifva uppfyllda; särdeles, då vid slutet af ett krig, man ansett Hennes namn så heligt, att det betydde mera än hvarje skriftligen ingången förbindelse. I det senare fallet åter är Baron Igelströhm oskyldig, och då är det Kejsarinnan som velat bedraga mig. Den slutsats som deraf bör dragas, är lätt att finna, och min kända karakter, i förening med nuvarande omständigheter, böra tillfyllest tillkännagifva det beslut jag kommer att fatta. Detta är således en preliminär artikel *sine qua non*, och helgden af ingångna förbindelsers uppfyllande kommer att bestämma om ett förbund för framtiden: — om freden eller om kriget Här är icke mera fråga om Kejsarinnans ära än om min: och om Hon vill att man skall vara mån om Hennes egen, bör Hon å sin sida vara lika mån om deras, som äro Hennes likar. Jag har väntat nog, och vill ej mera låta uppehålla mig af tomma ord. För öfrigt har ni, innan detta kommer Eder tillhanda, redan träffat Furst Potemkin, och kunnat inhämta hvad han beslutat. Jag vill dessutom säga Eder, att den nye Preussiske Ministern redan hos mig haft två enskilda företräden, och att allt hvad jag anser nödigt att i afseende å dessa två samtal meddela Eder, är att han, genom de detaljer han haft att utveckla, sökt att öfvertyga mig att Konungen af Preussen bestämt sig för att förklara krig, och att den senast till Constantinopel afsände kurir härom öfverbringat en afgörande försäkran. De anbud han gjort mig bevisa, för öfrigt, att man slutligen i Berlin fattat detta beslut, och att, man der insett, att någon återgång ej mera är möjlig.

*

Litt. C.

Dépêche från General v. Stedingk till Konungen, dat. Petersburg den $^{11\ \text{Mars}}/_{28\ \text{Febr.}}$ 1791.

(Öfversättning från Franska originalet i chiffer).

Då jag senast var inbjuden till Hermitagen, kom Kejsarinnan till mig, och sade mig med en hemlighetsfull ton, attsakerna gingo väl; att Hon hade gifvit befallning om afsändande till Stockholm af ett kontra-förslag, och att jag snart hade att förvänta en kurir derifrån. Oagtadt jag ingenting visste om det härifrån afgångna förslag, låtsade jag att derom vara underrättad. Jag svarade att jag vore öfvertygad att om endast man öfverenskommit om alla preliminäreme, saken sedan skulle gå af sig sjelf. »Man bör icke», sade Hennes Maj:t, »väcka något uppseende med allt detta: Ni kan här uppgöra allting med Baron Igelströhm: Ambassaden kan komma sedan.» — »Konungen underrättar mig, Eders Maj:t, att Han är ganska nöjd med Baron von der Pahlen, och vill underhandla med honom, om Eders Maj:t vill sända honom sina fullmagter.» — Kejsarinnan svarade: »Jag försäkrar Eder, att Baron von der Pahlen är en ganska hederlig man; men huru än underhandlingen må bedrifvas, är hufvudsaken att Konungen fattar förtroende till mig: jag åberopar hvad jag redan i afseende härå sagt Eder.» Efter att hafva sagt

flera saker till Eders Maj:ts beröm, fortfor Kejsarinnan: »Jag bekänner att hvad som ligger mig mest om hjertat, är ett förbund mellan de Nordiska Staterne: det skulle afskräcka de Magter, som vilja spela mästare, och göra oss sjelfva till Herrar öfver våra angelägenheter». — »Det skulle», svarade jag, »isynnerhet vara fördelagtigt för Eders Maj:t, som, genom sin ställning, så ofta är tvungen att spela en hufvudrol i de Europeiska frågorna.» — »Nej», svarade hon, »det är ej hufvudrolen jag eftersträfvar; men vår säkerhet fordrar att vi måste vara förbundne; i dag är det fråga om mig, i morgon blir det fråga om Konungen: han har alltför mycket förstånd att ej finna det.» — Kejsarinnan sade mig allt detta med låg röst, under det hon såg sig omkring, likasom för att försäkra sig om att ingen hörde oss. Stor-Fursten stod på några stegs afstånd; men vördnaden hade redan aflägsnat alla öfrige åhörare. — »Hvad bör man tro, Eders Maj:t, om rygtet att Furst Potemkin återkommer hit med freden?» — »Jag vet det icke, men det är möjligt: hans fördröjda ankomst har gifvit anledning till detta rygte: han tycker om att bereda mig öfverraskningar. Turkarne sjunga påsista versen: vet Ni, att de för närvarande ej hafva 30,000 man i fält, och att Sultanen icke tror sig vara i säkerhet i Constantinopel? Det berättas, att han derifrån begifvit sig till Adrianopel. Denna Furste är en ganska besynnerlig man, men han har mycket förstånd: han kommer att göra allt hvad göras kan, — och jag låter honom göra.»

Samtalet slutade här: det bevisar, likasom alla föregående, Kejsarinnans goda afsigter; men angelägenheterne gå, det oaktadt, ingalunda framåt. Jag är deröfver alldeles förtviflad: jag finner med säkerhet att före Furst Potemkins ankomst, vågar och kan man ingenting afgöra. Denne Furste, som man väntar hvarje ögonblick, reser under tiden omkring i Ryssland allt efter som hans nycker föra honom; men han kommer ej hit, ehuru Herr Bruce begifvit sig 60 werst härifrån för att möta honom. Denne Satrap, eljest så högdragen, väntar honom der, och dväljes i en usel koja, der han icke vågar afkläda sig hvarken dag eller natt, af fruktan att försumma första ögonblicket af Furstens ankomst. En annan orsak till uppskofvet är att söka uti den förskräckliga förströelse, i hvilken alla menniskor här lefva, och hvaraf affärerne lida. Herr Markoff säger mig att man varit tvungen uppskjuta med brefvexlingen med Sverige; men att under fastan detta skall bringas i ordning. Likväl har fastan äfven sina olägenheter: då under densamma ingen bjudning till Hermitagen äger rum, får jag icke tillfälle att på lång tid samtala med Kejsarinnan.

Af ett bref från Baron Armfelt, ankommet med Baron von der Pahlens kurir, har jag sett de giltiga skäl han äger att beklaga sig öfver Baron Igelströhm, och huru mycket han derföre är uppbragt emot honom. Det är otvifvelaktigt att med mera kraft och fintlighet han kunde hafva lyckats, — så som hans afsigt säkert varit, — att, oaktadt alla hinder, bereda uppfyllandet af sina muntliga löften; men, nyss kommen i gunst, har han önskat skona sig sjelf, och skona andra; han har gifvit vika, sökt undanflygter, och hoppats att tiden skulle alstra en gynnande tillfällighet, som kunde hjelpa honom att med heder afsluta sitt uppdrag. Jag är säker på att om hanspersonliga förhoppningar skulle svikas, man i honom skulle få en oförsonlig fiende. Det gifves ingen farligare menniska än en uppbragt pultron. Kejsarinnan, som anser honom som sitt eget verk, och som den, hvilken beredt en fred, som gjort Henne ett så stort nöje, tror att han är nödvändig för understödet af en byggnad, hvarvid Hon vill att han skall lägga sista handen. Baron Igelströhm har här många fiender, och åtnjuter föga anseende: detta utgör för Kejsarinnan ett ytterligare skäl att understödja honom. Allt detta gör att jag tror det vara försigtigast att icke bringa honom till det yttersta, men att försöka skrämma honom, och jag är säker på att Baron Armfelt uppfattar de skäl jag i detta afseende anfört. Furst Potemkins ankomst kommer ofelbart att medföra upplösningen af pjesen, huru invecklad den än må vara. Jag betviflar nästan icke att denna upplösning blir enlig med Eders Maj:ts afsigter.

Jag har nyligen haft ett sammanträde med Grefve Bezborodko, med hvilken jag icke haft tillfälle samtala efter hans återkomst från Moskow. Jag har icke för honom gjort en hemlighet af Eders Maj:ts missnöje och af alla anledningarne dertill. Han har på det enständigaste bedt mig lugna Eders Maj:t, och försäkra, det allt inom kort till Dess belåtenhet skall blifva uppgjordt; hvad som uppehållit affarerne, vore att man på samma gång velat afgöra dem alla; men att, för att påskynda afslutandet, Kejsarinnan önskade att Eders Maj:t ville tillsända mig sina fullmagter. Jag svarade honom att Eders Maj:t anbefallt mig att utverka det fullmagter måtte blifva tillsände Baron von der Pahlen, och att det syntes långt mera lämpligt att underhandlingarne bedrefvos i Stockholm, enligt hvad han sjelf, i sinom tid, hade sagt mig. Grefve Bezborodko sade mig att Hr Markoff arbetade på ett kontra-

förslag; att man ämnade till Baron von der Pahlen afsända utkastet till den Traktat som borde afslutas; och att man skulle göra en särskild och hemlig artikel rörande det understöd i penningar, som, enligt det i Werelä gifna muntliga löfte, borde lemnas. Han försäkrade med bestämdhet, att Kejsarinnan beslutat att i detta afseende uppfylla Eders Maj:ts förväntan, och att manskulle afskilja dessa summor från de andra, hvilka uti Traktaten kunde komma att bestämmas såsom subsidier. Jag fäste hans uppmärksamhet derpå att man borde börja med uppfyllandet af ett löfte, som haft ett direkt inflytande på fredens afslutande. Han medgaf detta, och bad mig att bevilja honom högst fjorton dagars anstånd; »ty oss emellan», sade han, »jag måste utverka bemyndigande härtill. Furst Potemkin anländer i morgon, och jag är öfvertygad att han kommer att blifva helt och hållet af min tanka.» Jag ingick derefter i diskussion om gränseregleringsfrågan, och jag tyckte mig förstå, att man vore sinnad bifalla Eders Maj:ts begäran om Nyslott, om Menjuhari och möjligen om Högforss; men att frågan om Svensksund och Korkansiari kommer att möta stora svårigheter. Eders Maj:t har skänkt en alltför stor ryktbarhet åt det första af dessa ställen. Jag försökte förgäfves bevisa att det var den sämsta position i verlden; att man med några få skepp kunde blokera den; att det var ett inlopp, der man kunde instänga en skärgårds-flotta och göra den alldeles overksam. Grefve Bezborodko ville ej tro mig. Jag frågade honom derefter när Baron Igelströhm skulle afresa; derpå svarade han intet, och det blef omöjligt att härom utverka ett enda ord. Jag sade honom att Eders Maj:t samtyckte att nämna mig till sin ambassadör här: men tillika att Eders Maj:t aldrig, på en främmande magts begäran, ville gifva en af sina undersåter någon befordran. Han svarade mig att Kejsarinnans afsigt aldrig varit att förmå Eders Maj:t att bevilja någon nåd som kunde strida mot Dess egen vilja. »Jag tror icke», sade jag honom »att det är nödvändigt att ambassadörerne hafva samma grad: ambassaden förlänar dem i allt fall en lika rang.» Grefve Bezborodko bibehöll i detta afseende samma tystnad, som rörande tiden för Baron Igelströhms afresa.

*

Litt. D.

Bref från Generalen Baron von Igelströhm till Öfverste Kammarjunkaren Baron G. M. Armfelt, dat. S:t Petersburg $^{26\ \text{Oktober}}/_{6\ \text{November}}$ 1790.

(Öfversättning från det egenhändiga Fransyska originalet).

Min bäste Baron,

Med största tillfredsställelse inhämtar jag af Edert bref af den 4 Okt. n. st., hvilket för några dagar sedan blef mig lemnadt af General Stedingk, att Eder hälsa, sedan Ni åter träffat Edra vänner, småningom förbättras. Om ni vill räkna mig, ehuru långt skiljd från Eder, bland deras antal, kan ni, min bäste vän, vara öfvertygad, att dessa känslor på uppriktigaste sätt af mig besvaras.

Ja, min vän, jag är ännu här: det är med möda man lemnar ett ställe der man blifvit öfverhopad med godhet och utmärkelser. Derigenom att jag dag från dag uppskjutit min afresa, har jag aflägsnat saknaden, och njuter med glädje af den lyckligaste tidpunkt i min lefnad.

Läsningen af Edert bref har för första gången gjort mig ledsen. Huru, min bäste vän, har ni spleen? ty hvad annat skulle jag kunna kalla det? Att tvifla på sanningen af hvad jag försäkrat, att misstänka uppriktigheten af Kejsarinnans känslor, — det är, förlåt mig om jag säger det, att visa att man är vid dåligt lynne. Kejsarinnan önskar ingenting högre än att närmare tillknyta de vänskapsband som blifvit återställde, och att ingå en nära förbindelse med Konungen: det beror endast af Hans Maj:t sjelf att stadga dessa tänkesätt. Se der en enkel och ovedersäglig sanning som ej lider någon tvifvel. Till följd deraf blir ganska lätt att besvara de af Eder framstälda fyra frågor.

1:o Den artikel i Freds-Traktaten som bestämmer att Ambassadörer eller Ministrar ömsesidigt skola afsändas, föreslogs af Kejsarinnan för att öfvertyga Konungen om Hennes önskanatt med Honom ingå närmare förbindelser. Långt ifrån att lägga några hinder mot verkställigheten häraf, väntar Hon tvertom endast på

Konungens förslag i detta afseende, och anser till och med en dylik utnämning såsom alldeles nödvändig för att bevisa den önskan man hyser att afsluta en Alliance-Traktat, och för att bestämma om gränseregleringen. Så snart Konungen således vill utnämna till Sin Ambassadör den person som Han dertill anser mest lämplig, kan Han vara öfvertygad att denne person här blir väl emottagen. Jag vill säga Eder ännu mer: för att, i enlighet med hvad Ni i detta afseende säger, gå Konungens önskan till mötes, har Kejsarinnan utsett mig till denna beskickning, och om detta vinner Konungens, Eder Herres, bifall, kan det anses som en afgjord sak. Men för att förekomma hvad som ofrivilligt ägt rum vid de bägge Generalernes afsändande, vore nödigt att på förhand öfverenskomma om en och samma dag för utnämningen. Man kunde i detta afseende bestämma den 24 November g. st., som är den 5 December n. st.: det är Kejsarinnans namnsdag.

2:o Kejsarinnan är villig att ingå på gränseregleringen, då Hon önskar för alltid undanrödja hvad som kan gifva anledning till tvist, eller uppväcka oenighet och obehagligheter. Så snart ambassadörerne anländt, och kartorna på stället blifvit af ingeniörer upptagne, skall man derom underhandla. Jag är öfvertygad att man på ömse sidor blir angelägen att aflägsna alla svårigheter, och att man således framställer antagliga förslag, för att så mycket förr kunna träffa en för bägge parterne nyttig och lämplig öfverenskommelse.

3:o Med afseende å Konungens önskan att erhålla understöd i penningar, kan ni vara öfvertygad, min bäste Baron, att Kejsarinnan skall göra sig ett verkligt nöje att gå Hans Maj:ts önskningar till mötes, så väl vid detta tillfälle, som vid alla öfriga, då Hon kan bevisa Honom sin vänskap.

4:o Hennes Maj:t Kejsarinnan delar fullkomligt den tanka, att en Alliance-Traktat mellan Henne och Konungen ej kan bli annat än ganska fördelagtig både för Rysslands och Sveriges interessen, och att den till och med är nödvändig för dessaRikens ömsesidiga lugn. Dertill fordras endast att förse ambassadöreme med nödvändiga fullmagter för att underhandla om ett sådant förbund och afsluta detsamma på fasta och oföränderliga grunder. Sedan Konungen härigenom blifvit med Kejsarinnan allierad, skall Hon göra sig ett nöje af att underlätta Hans financiella förlägenhet.

Medgif, min bäste vän, att jag handlar öppet: då vi bägge äro militärer, böra vi, som jag tycker, afstå från försöket att föra hvarann bakom ljuset. Men afskudda Eder, jag ber derom, detta dåliga lynne, och tänk ej på att lemna tjensten: försök att verka allt det goda som står i Eder förmåga, och använd dervid det nit och den redbarhet som utmärka Eder. För min del önskar jag lifligt att en dylik tolk af Dess Herres befallningar må qvarstanna i närheten af Dess person, på det att jag der må återfinna en vän, som har hela mitt förtroende, för den händelse att Kejsarinnan vill begagna mig till den beskickning som är i fråga.

Lifvad af dessa känslor, tvekar jag icke att underrätta Eder om Konungens Ministers i Warschau besynnerliga uppförande: han fortfar att ännu föra samma språk, i afseende å våra förhållanden, som under kriget. Då han är gift med en polska, bör jag tro att sådant sker af lättsinne. Jag anmodar Eder likväl att låta gifva honom andra föreskrifter, på det att ej häraf må alstras föreställningar, hvilka skulle aflägsna från det stora ändamålet.

I det ögonblick då jag ämnade afsluta mitt bref, får jag ett besök af Baron Staël: hvad är det, i Herrans namn, som kan förorsaka Eder oro? Man hyser här de bästa afsigter, jag bedyrar det på det heligaste: om i stället för att lyssna till falska ingifvelser, man ville gå till källan, skulle man snart derom blifva öfvertygad. Jag uppehåller Eder utskickade här, för att lemna honom tid att underrätta sig om allt; för att vara ögonvittne till allt hvad som tilldrager sig, och för att vinna den öfvertygelse att allt hvad jag sagt Eder är sannt, och ganska sannt.Med afseende å hvad han berättar mig om Herr von Krüdener, tror jag att felet ligger så väl hos den ene som den andre ministern, och att allt detta endast är ett missförstånd å ömse sidor. Befallning kommer att härifrån afgå till alla våra ministrar att lefva på den vänskapligaste fot med Konungens. Om man från Eder sida, min bäste vän, gör på samma sätt, kommer intet vidare missförstånd att uppstå.

Skynda min bäste Baron, att besvara detta bref, så att vi ej förfela den 5 December n. st.; men i händelse denna termin skulle synas för kort, — hvilket ni kan beräkna efter den tid då min kurir ankommer, och den tid som anses kunna fordras för hans återresa, — beror det helt och hållet på Hans Maj:t Konungen att välja och bestämma hvilken annan dag Han behagar för ambassadörernes ömsesidiga utnämning. Om vi endast arbeta med

friskt mod, så går jag i borgen derföre att allt kommer att i enlighet med våra höga beherrskares önskningar uppgöras.

Farväl: jag omfamnar Eder af allt mitt hjerta, och förblifver ständigt med största agtning och vänskap,

Min bäste Baron,
Eder
Ödmjukaste och uppriktigaste tjenare
Baron *Igelströhm.*

P. S. Eder minister i Warschau, Herr von Engeström fortfar att under hand utsprida de mest fientliga insinuationer: han har för högt uttalat sig mot oss, och torde få svårt att ändra sitt språk och sitt uppförande. Till följd af dessa har det rygte här kommit i omlopp, att freden med Konungen ej kommer att blifva långvarig, och att Han snart åter ämnar börja krig emot Ryssland.

Igelströhm.

*

Litt. E.

Dépêche från General v. Stedingk till Konungen, dat. Petersburg den $^{14}/_{3}$ Februari 1791.

(Öfversättning från det egenhandiga originalet, till Stockholm afsändt med Kuriren Widegren).

De befallningar från Eders Maj:t, af den 1 dennes, hvilka kuriren Widegren sistl. Thorsdag, kl. 4 e. m., till mig öfverlemnade, hafva försatt mig uti den största förlägenhet. Grefve Bezborodko hade samma dag afrest till Moskow. Baron Igelströhm är så sjuk, att han ej ännu på flera dagar kan komma ut; och det var dessutom ej åt honom man kunde uppdraga, att till Kejsarinnan öfverlemna de bref, som berörde honom sjelf, ehuru han ej deruti var uttryckligen nämnd. Detta bref kunde dessutom möjligen ej göra den dermed afsedda verkan. Om äfven, hvilket man har svårt antaga, Kejsarinnan ej skulle hafva märkt att detta bref var skrifvet för att förevisas Henne, sades Henne likväl deruti, med alltför tydliga uttryck, att Hon var bedragen genom sina ministrars intriger och falska framställningar, och det är just detta som Hon frugtar mera än allt annat i verlden, och som Hennes högmod aldrig skulle tillåta Henne att medgifva. Att åter icke till Henne öfverlemna detta bref, hade varit att fela mot Eders Maj:ts befallning: jag hade icke mod dertill. Men huru låta det komma till sin bestämmelse? När jag ser Kejsarinnan i Hermitagen, — hvilket endast sällan inträffar, — kan jag icke tala med Henne om stats-angelägenheter, om Hon ej sjelfmant leder samtalet derpå. Min första afsigt var att lemna brefvet förségladt till Prinsen af Nassau, och be honom frambära det: han hade blifvit förtjust att finna detta tillfälle att blanda sig uti Eders Maj:ts angelägenheter: han skulle med värma ha förfäktat Eders Maj:ts sak, om Kejsarinnan med honom talat derom: han står i gunst; — men det hade varit att åt honom bereda en fördel, som ännu icke bör tillkomma honom. Jag hade att välja endast mellanolägenheter, och måste fatta mitt beslut. Jag skref genast till Kejsarinnan det bref, som jag här bifogar: följande morgon besökte jag Herr Souboff, och för att icke blottställa mig för att ej bli emottagen, gick jag till fots, och steg in till honom utan att låta anmäla mig. Det var första gången jag såg honom i hans egna rum: han emottog mig på det mest förbindliga sätt. Det var vid den tid han nyligen lemnat sängen: hela rummet var fullt af uppvaktande hofmän. Efter en timmas samtal om hvarjehanda ämnen, steg han upp för att visa mig en planritning: jag följde honom, tog honom afsides, och sade honom att han skulle göra mig ett stort nöje om han till Kejsarinnan ville öfverlemna det paket jag hade i handen. Han blef öfverraskad och förlägen: jag försäkrade honom att detta bref innehöll ingenting som kunde vara Kejsarinnan oangenämt, men att det innehöll saker hvilka nödvändigt borde komma till Hennes kännedom. Han vände på brefvet flera gånger, och sade: »Ni försäkrar mig då, att deruti står ingenting oangenämt hvarken för Kejsarinnan eller för någon annan?» — »Nej,» svarade jag. — »I detta fall,» sade han, »skall jag göra mig ett verkligt nöje att vara Er till tjenst,» — och vi åtskiljdes de bästa vänner i verlden. Om Eders Maj:t täckes påminna sig, har jag förut nämnt att jag hade föga förbindelser med Herr Souboff, som är familjen Soltikoffs vän och beskyddare. Kl. 2 e. m. sände

Herr Souboff mig, med en officer, hosgående biljett: denne officer begärde ej att få tala med mig, utan med Herr Jennings. Vid den tid han hade utsatt, begaf jag mig till Herr Souboff. Han emottog mig uti sitt bibliothek, och strålade af glädje deröfver att jag vändt mig till honom uti en sak af denna betydenhet: han sade mig att Kejsarinnan önskade se mig och samtala med mig om innehållet af Eders Maj:ts bref; att han på det enträgnaste uppmanat Kejsarinnan att uppriqtigt för mig förklara sig; att Hennes Maj:t beslutat sig dertill, och önskade att jag med lika uppriqtighet skulle uttala mig; att hvad han på förhand kunde försäkra mig, vore att Kejsarinnan lifligt önskade en Allians med Eders Maj:t, och att detta vore kanske den enda sak hvarom Hon vore fullkomligt öfverens med sinaministrar. Jag öfverflödade med tacksägelser, men mitt hjerta började att klappa, då jag föreställde mig hela vigten af detta sammanträde. »Jag skall gå och underrätta Kejsarinnan;» sade Herr Souboff, »Hon kommer hit ned.» Han gick upp till Henne genom en liten trappa: några minuter senare kom en af Kejsarinnans kammartjenare, — Herr Souboff är uppassad af Kejsarinnans betjening, — och förde mig till samma rum der jag varit på morgonen. Herr Souboff kom mig till mötes, öppnade dörren till det rum der Kejsarinnan befann sig; gick igenom detta rum, och försvann. Kejsarinnan, i morgonklädning, helsade på mig, bad mig ursägta om Hon ej var klädd; satt sig på en liten divan, och gjorde mig tecken att sätta mig på en der bredvid stående stol. Hon lade mitt bref på ett bord bredvid divanen; och lade på brefvet sina glasögon. Hennes utseende och hållning voro ganska allvarliga, och blefvo det alltmer, ju längre hon talade. Det var ej, som jag skulle hafva önskat det, ett förtroligt samtal, utan en politisk öfverläggning mellan en mägtig Kejsarinna och en lärling i diplomatien. Hon började: »Konungen beklagar sig, och är icke nöjd med mig.» — »Jag ber Eders Maj:t förlåta mig: Konungen är okunnig om den utväg jag begagnat; det är endast det oinskränkta förtroende» .... — »Ni har handlat rätt, och jag är Eder derföre tacksam. Jag skall tala helt öppenhjertigt med Eder. Tjugoåtta års regering hafva, som jag tror, ej bordt ingifva den förmodan att jag sviker mina löften: jag skall aldrig göra det,» — detta sades med ett ovanligt eftertryck, — »och likväl synes Konungen orolig;» — »Konungen befinner sig, Eders Maj:t, i en belägenhet som rättvisar denna oro» .... — »Jag ber att ni ville afhöra mig. De artiklar, hvarom man i Werelä öfverenskommit, hafva afseende på gränse-regleringen, på ömsesidigt afsändande af ambassadörer, och på förslaget om en Allians-Traktat: allt detta är på vägen att verkställas» .. — »Jag trodde, Eders Maj:t, att der också varit fråga om penningeunderstöd» .... — »Ja, men såsom en följd af den Traktat som bör afslutas.» — »En traktat, Eders Maj:t, kan endast långsamt uppgöras: en vexel åter är snart afsänd» .... — »Jagskulle tro mig derigenom göra Konungen en skymf: derom har aldrig någonting varit sagdt» .... — »Kanske att jag sjelf misshagar Honom genom min öfverdrifna uppriqtighet; men jag känner Konungens belägenhet och de fördelagtiga tillbud hvilka han från de allierade hofven fått emottaga» .... — »Jag räknar på Konungens tillgifvenhet och på hans vishet. Han är alltför mycket upplyst att icke finna, att sedan Frankrikes politiska betydelse är upphörd, har vågskålen vändt sig mot honom.» Härefter fick jag afhöra ett långt och vackert politiskt tal, egnadt att, å ena sidan, bevisa den despotism och politiska diktatur som de allierade hofven ville tillvälla sig, och å den andra den vackra rôle som var Eders Maj:t ämnad genom ett förbund med Kejsarinnan. Hennes Maj:ts liflighet stegrades härunder, och talet öfvergick till deklamation. — »Jag skall göra allt hvad jag kan,» sade hon, »för att bedrifva detta nyttiga verk. Min ambassadör är färdig att afresa: Baron Taube, är sjuk: nå väl, Konungen kan ju nämna Er till sin ambassadör,» — här steg jag upp, och gjorde en djup bugning; Kejsarinnan fortfor med ökad liflighet: omöjligt att afbryta henne. — »Men huru kan det komma sig,» sade hon, och fästade på mig en något skarp och betydelsefull blick, »att Konungen inbillar sig att jag bedrar honom? har jag visat några prof på svaghet? jag är Herre hemma hos mig, och jag trotsar hvem det vara må att våga handla i strid mot mina befallningar» .... — »Det är ganska visst, Eders Maj:t, att ingen skulle våga det, eller ens kunna det; Konungen vet det, men han har» .... — Kejsarinnans uttryck var förändradt. — »Nej, jag ber Er att lugna Konungen: jag skall hålla allt hvad jag lofvat: jag räknar på Konungens vänskap: vi skola låta de båda Baronerne underhandla; jag har mycken agtning för Baron Armfelt, hvars uppförande jag måste gilla. Baron Igelströhm skall resa: om Baron Taube är sjuk, kan ju Konungen nämna Er till sin ambassadör: jag skall se det med nöje» — jag steg upp och kysste Kejsarinnans hand: hon smålog, men uttrycket i hennes ansigte antog snart åter en allvarsam prägel. Honsteg upp, lemnade mig Eders Maj:ts bref i det omslag, hvaruti jag hade skickat det, och under det hon gick fram i rummet, sade hon: »Bed Konungen att icke vara otålig. Hvad kan han frukta? Att jag

hyser groll till honom? Nej, jag ger Er derpå mitt hedersord; att jag vill beröfva honom hans förra politiska förbindelser, för att isolera honom, och på hans bekostnad utvidga mitt rike? Jag försäkrar Er på min heder att jag icke tänker derpå. Jag går ännu längre, Herr von Stedingk: om Konungen förklarade mig krig, skulle jag inskränka mig till försvar» .... — »Bevare Gud, Eders Maj:t, från en sådan tanka: hvad mig angår, känner jag att det vore mig omöjligt att deltaga i ett krig emot Eders Maj:t» .... — »Jag säger Eder detta för att bevisa att jag icke emot Konungen hyser något misstroende. Man säger att han väpnar; att han rekryterar sin armé; att han bygger nya skepp. Nå väl! jag hoppas att de snarare skola användas för mig, än emot mig. Men man väntar på mig: farväl!» — Kejsarinnan gick ut genom samma dörr, hvarigenom Herr Souboff förut gått: jag återvände med beklämdt hjerta hem, i högsta måtto obelåten att genom ett så dristigt och mot antagen ordning stridande steg hafva vunnit så litet. Jag betänkte att jag, genom ett sådant sätt att underhandla, nödvändigt skulle ådraga mig alla ministrarnes obenägenhet: då det var omöjligt att förekomma att mitt företräde hos Kejsarinnan blefve bekant, och då jag icke kunde undvika den storm som jag samkat öfver mitt hufvud, ansåg jag mig likväl böra, i hvad på mig berodde, afleda den. Jag gick till Baron Igelströhm, för att i förtroende meddela honom hvad jag gjort, och jag uppläste för honom en del af Eders Maj:ts bref. Han hade, mera än någon annan, nytta af att understödja mig, och af att befrämja det af mig inledda verk. Han låg till sängs, och hade en svår hufvudvärk. Jag trodde att han skulle slå sitt hufvud alldeles förderfvadt: han höll det mellan sina händer, och utstötte långa jemmerrop: han upprepade oupphörligt att allt var förloradt: att hvarken han eller jag någonsin skulle bli ambassadör, att Eders Maj:t otvifvelagtigt beslutat ett fredsbrott, att man åter måste börja kriget; att Kejsarinnansäkert var på det högsta uppbragt; att ministrarne skulle kasta sig öfver oss bägge; och att han alltid sagt att jag allting skulle äfventyra genom min brådskande otålighet. Han ville hafva bestyrkt att jag ej sedan tre dagar besökt honom, ty man skulle annars föreställa sig att jag handlat efter hans ingifvelser. En lång tid åtgick för att öfvertyga honom att Kejsarinnan ej var det ringaste uppbragt, och att jag handlat till hans fördel, då jag, på egen hand och utan andras mellankomst, lyckats vinna kännedom om Kejsarinnans tänkesätt; samt att jag nu var i tillfälle rentvå honom från misstankan att genom sin långsamhet hafva fördröjt underhandlingarnes gång. Slutligen lyckades jag förmå honom medgifva att jag handlat rätt; men han påstod enständigt att Kejsarinnan måste vara uppbragt deröfver, att Eders Maj:t framställt Henne såsom bedragen af sina ministrar, och att Hon säkert icke skulle komma Eders Maj:t till hjelp. För öfrigt bedyrade han med de kraftigaste eder, att han aldrig lofvat Baron Armfelt någonting annat, än att han skulle bemöda sig att öfvertala Kejsarinnan att lemna Eders Maj:t penningeunderstöd; men sättet hade icke blifvit öfverenskommet, hvarken om det skulle blifva såsom lån, såsom förskott på de subsidier hvarom senare kunde afhandlas, eller på hvilket annat sätt som heldst; han tillade att den senast till Baron von der Pahlen afsände kurir medfört befallning att om dessa punkter underhandla.

Jag har glömt att nämna, att då Kejsarinnan vidlyftigt utvecklade de ömsesidiga fördelarne af en Traktat, sade Hon att personliga förhållanden kunde förändras, — att Hon kunde dö, men att Traktater icke äro någon sådan vansklighet underkastade. Detta sades i afsigt att bevisa nödvändigheten af en formlig afhandling för att bestämma tvenne regerande furstars ömsesidiga förbindelser. Hon återkom likaledes tvenne gånger dertill, att Hon sjelf ej hade öfverflöd på penningar, i detta ögonblick, och att Hennes utgifter voro omätliga. Detta är sannt: särdeles som man utgifver betydliga summor för att understödja det Ryska partiet i Polen och enligt hvad man tror sig veta, icke utan framgång. Hvad som ytterligarebevisades mig genom detta enskilda företräde, var att en enskild person vid dessa tillfällen bar en nedslående underlägsenhet. Utan att tala om den fördel som högheten, då den tages i anspråk, alltid skänker, säger en regerande person hvad den *vill:* vi andra endast hvad vi *kunna:* om äfven den regerande ej kan utöfva sin allherrskande magt öfver våra omdömen, blifva dessa dock liksom fängslade; och då skäl börja tryta, afbrytes samtalet. Jag skulle tro det lämpligare att underhandla skriftligen: det är derföre jag uppgjort närlagde förslag till memorandum, hvilket jag, då denna angelägenhet åter förekommer, ämnar låta komma till Kejsarinnans och Hennes ministrars kännedom. Jag har deruti, så mycket som möjligt, skonat deras egenkärlek, och jag ämnar säga att det egentligen varit till min egen ledning som jag uppsatt denna skrift.

I förrgår åt jag middag hos Herr Marcoff, med Madame Hus och Franska theatertruppen. Efter middagen tog han

mig afsides, bad mig säga honom hvad som kunde förorsaka det missförstånd, som syntes råda mellan de bägge Hofven, tilläggande: »allt detta kan endast vara ett missförstånd.» Jag ingick i ämnet och sade att hvad som hindrat mig att i detta afseende vända mig till honom, var att jag ansåg honom ganska illa stämd emot Eders Maj:t: att jag kände hans goda hufvud, men befarade det bruk han kunde göra af sitt förstånd. Han bedyrade på sin heder att jag var ledd bakom ljuset i detta ämne, och att Eders Maj:t likaledes var det; att han, såsom chef för den politiska afdelningen i utrikes ministèren, visste allt hvad Eders Maj:t härom tänkt och sagt; men att han bad mig taga i betraktande, att tiderne nu vore förändrade, och att han, såsom Kejsarinnans trogne undersåte, ej kunde tänka olika med Henne; att Hon, på det lifligaste, önskade ett förbund med Eders Maj:t; att han var öfvertygad derom, att till detta ändamåls uppnående, nödvändigt vore, att nu komma till Eders Maj:ts hjelp; att, om detta ej redan skett, oagtadt den penningeförlägenhet, hvaruti Kejsarinnan befann sig, vore det en följd af underhandlarnes oskicklighet, som afskräckte Kejsarinnan, då de ej vågade öppet och frimodigt tala med Hennehärom. Han tillade: »Kejsarinnan befarar att man skall säga att Hon köpt sig till fred: Hennes stolthet är deraf sårad. Allt hvad som i Werelä aftalades, har gått genom mina händer. Baron Armfelt hade ett stort öfvertag i jemförelse med Baron Igelströhm: den förre är en man af verld och begåfvad med mycken qvickhet, samt dessutom fullt underrättad om sin Konungs afsigter. Hos den senare finnes ingen af dessa egenskaper: händelsen hade så fogat, att han i Werelä fått ett vigtigt uppdrag: han fick sin ledning härifrån: han har ej sagt ett ord, som ej blifvit honom förestafvadt. Vi veta att han ingenting kunnat lofva; och likväl anföras ständigt, från Er sida, de af honom gifna löften. Baron von der Pahlen är en ärans man och en duglig officer; men något annat är han icke. Hur vill ni då att sakerne skola kunna gå? Om man endast ville gifva Er fullmagter, eller ock till Stockholm afsända någon som kunde bedömma dessa angelägenheter, skulle allting ganska snart vara uppgjordt. Hvarföre skrifver Konungen ej nu till Kejsarinnan, såsom till en god vän, till en slägting? hvarföre, utan att tala om de obestämda ord, som i Werelä kunnat fällas, anförtror Han Henne icke sina behof och sina önskningar? Jag svär på att vi här icke veta hvad det är som Hans Maj:t önskar: vet ni det?» — »Han önskar erhålla penningemedel och en fördelagtigare gräns.» — »En gräns, det faller af sig sjelf; men penningar: på hvad sätt?» — »Sättet är likgiltigt: Konungen behöfver dem; och ni borde begagna detta tillfälle att erbjuda dem, äfven om Han derom ej framställt någon önskan, — för att derigenom göra Honom Eder förbunden, och för att ej tvinga honom att antaga Edra fienders anbud.» — »Men man kan omöjligt på detta sätt kasta ut penningar, utan att rätt veta hvarföre: isynnerhet i detta ögonblick, då vi äro ganska förlägna att anskaffa dem.» — »Gif ut obligationer, och sälj dem.» — »Ja, med 30 % förlust, kanske? Men detta är ej hufvudfrågan: det vigtigaste är att träffa en öfverenskommelse.» — Herr Marcoff har troligen läst Baron von der Pahlens dépêcher, som blifvit hitförde med min kurir, och med den som han sjelf tvenne dagar senare afsände.Kejsarinnan har icke till någon enda person sagt ett ord om min audiens, och jag börjar tro att Hon återställt mig mitt bref (hvilket jag blef något förundrad att återfinna i omslaget) för att lugna mig i afseende å följderne af min åtgärd. Baron Igelströhm, som jag i går besökte, sade mig att han ämnade för Kejsarinnan anmäla, att han läst en del af Konungens bref, men icke medgifva att han ägde kännedom om min audiens, då Hon sjelf deraf gjorde en hemlighet: han anser sig härigenom bevisa att vi lefva på en vänskaplig fot. Hvad Herr Souboff beträffar, är han alldeles förtjust öfver att hafva fått förtroende af denna angelägenhet. I går, på Hofvet, var han af den mest utsökta artighet, och frågade mig om jag var nöjd. — »Jag är det öfver all beskrifning med Kejsarinnan,» svarade jag, »men icke med mig sjelf: jag har icke sagt hälften af hvad jag borde säga: jag var alltför försagd.» — »Kejsarinnan,» sade han, »säger äfven att Hon glömt flera saker som Hon ämnade säga Er; att Hon under samtalet kanske något förifrat sig; men att Hon hoppas att ni väl har förstått huru uppriktigt Hon önskar att lefva i det bästa förstånd med Konungen, och göra Honom alla de tjenster, som af Henne bero.»

Den $^{16}/_{4}$ Februari.

Grefve Osterman samtalade med mig i går, och sade mig hufvudsakligen och med den uppriktigaste ton i verlden, att han genom Baron von der Pahlens dépêcher erfarit att Eders Maj:t vore orolig, men att dertill vore ingen anledning; att hvad som fördröjt sakernas afgörande, vore att Eders Maj:t aldrig tydligen uttalat sina önskningar och afsigter; samt att en kurir nu till Baron von der Pahlen afgått, för att derom erhålla upplysning.

Han sade mig att förslag om en Allians-Traktat vore af Eders Maj:t gjordt; att detta förslag redan vore af alltför många personer kändt, och derigenom väckt de allierade hofvens uppmärksamhet; att man borde undanhålla allt sådant deras kännedom; att han derföre trott att man borde undvika att brådska med saken; att han vore öfvertygad derom att Eders Maj:t fullkomligt insåg att det var alla regenterssak som nu af Kejsarinnan förfäktades; att om de allierade hofven lyckades att föreskrifva Ryssland lagar, skulle de öfriga nordiska hofven snart underkastas samma öde, särdeles då de lättare vore åtkomlige genom deras handel än Ryssland vore det; att han visste det Eders Maj:t vore i behof af penningar, och att, vare sig att den af Eders Maj:t föreslagne Traktat nu kunde afslutas, eller att Eders Maj:t ännu ansåg sig böra dermed uppskjuta, vore Kejsarinnans beslut likafullt fattadt att icke lemna Eders Maj:t i förlägenhet. — Han tillade att om Eders Maj:t i dessa afseenden behagat förse mig med bestämda och tydliga instruktioner, skulle saken längesedan hafva varit afgjord. Han försäkrade mig att han handlade fullt ärligt och uppritigt med Eders Maj:t, och att han förde alldeles samma språk med Kejsarinnan. Han talade om Herr Elliott, och sade att denne minister hade ett oroligt hufvud, men som skulle kantra då det kom i beröring med Eders Maj:ts. Kejsarinnan yttrade sig om honom på samma sätt, vid mitt företräde hos Henne. Hon begagnade följande uttryck: »Hvad förmår en Elliot emot Konungen i Sverige?»

Af allt hvad jag nu för Eders Maj:t inberättat, drager jag den slutsats, att man här verkligen menar det uppritigt, och är ganska benägen att tillvinna sig Eders Maj:ts vänskap; att denna benägenhet stärkes genom Furst Potemkins snart förväntade ankomst, då man känner hans goda afsigter med afseende å Eders Maj:t; att, å ena sidan, ett ännu ej fullt öfvervunnet misstroende samt förlägenhet att finna penningar, och, å den andra, Kejsarinnans farhåga för allmänna omdömet, om hon genom penningar försäkrar sig om freden, hafva verkat till uppskof vid afslutandet; att den på tvenne ställen förda underhandlingen, några af ministrarnes inbördes afund, och några andras försagdhet, — och bland dessa räknar jag Baron Igelströhm, — äfven mycket dertill bidragit. Om Eders Maj:t täckes gifva sig något till tåls, och afvakta Furst Potemkins ankomst, och om Eders Maj:t tydligen vill utveckla sina fordringar, synes mig att dessa, för att ej beviljas, skulle vara i hög grad öfverdrifna. Ett bref från Eders Maj:t tillKejsarinnan, med en öppenhjertig förklaring om Dess behof och Dess afsigter, skulle ofelbart göra den bästa verkan. Denna Furstinnas egenkärlek skulle deraf finna sig smickrad; och då Hon tror att denna fred är Hennes eget verk, skulle Hon måhända äfven önska den ytterligare ära att ensam med Eders Maj:t hafva öfverenskommit om de slutliga detaljerne. Om Eders Maj:t behagade samtidigt meddela mig en afskrift af sitt bref till Kejsarinnan, kunde jag derom öfverlägga med Furst Potemkin. General Popoff, som är hans factotum, har, på Furstens befallning, varit hos mig med hans bref och med hans vänligaste helsningar. Detta anses här som en stor utmärkelse. I afvaktan af hans ankomst, är hela verlden här i en stor oro, till och med, enligt hvad man säger mig, Kejsarinnan sjelf. Jag skulle hafva önskat uppskjuta detta brefs afsändande till dess detta fenomen uppenbarat sig, men då General Popoff i går sade mig, att dermed kunde dröja ännu en vecka, har jag befarat att Eders Maj:t kunde bli otålig, om jag dröjde så länge.

Gifve Gud att jag väl kunde sköta Eders Maj:ts angelägenheter! detta är min innerligaste önskan. Ambassaden må sedan komma när den kan. Långt ifrån att önska den, fruktar jag den, och de göromål som här äro mig uppdragne, komma mig mången gång att sakna öknarne i Savolax. Jag är på ett omätligt afstånd skiljd från Eders Maj:t: se der hvad jag dagligen känner. Jag kan göra tusen misstag, begå tusen dumheter, och månader kunna förflyta, innan jag af Eders Maj:t kan erhålla tillrättavisning: se der hvad som oroar mig. Om, allt detta oaktadt, Eders Maj:t beslutat att lemna mig här, anhåller jag underdånigast att få behålla Herr Jennings. Han är mild, älskvärd och redbar: vi komma väl öfverens, och han har behagat här. Jag kan säga detsamma om unga Grefve De la Gardie, som dessutom finner sig här mycket väl. Om Eders Maj:t varit betänkt på att hitsända ambassad-kavaljerer, kan intet val göras, som här skulle vinna mera bifall, och jag skall noga vårda mig om honom. Hans föräldrar önska att han skall hemresa; men ett ord från Eders Maj:t skulle förändra deras åsigt.Jag skall ej begagna det nu öfversända Memorandum, förrän Eders Maj:t gillat eller ändrat detsamma. Jag är dermed icke nöjd; men ännu åtminstone har jag ej kunnat åstadkomma någonting bättre. Om endast Eders Maj:t kunde sända mig en gnista af sitt snille och af sin vältalighet: jag skulle väl behöfva den; men då, med användande af all den förmåga jag besitter, jag i allt fall aldrig kan bli annat än en hederlig, men inskränkt person, synes mig

nödvändigt att underhandlingarne bedrifvas i Stockholm, men att jag derom underrättas, för att komma i tillfälle att möjligen gifva ett godt handtag.

Med djupaste vördnad framhärdar &c.

Curt Stedingk.
D. $^{17}/_{6}$ kl. 10 e. m.

*

Litt. F.

Bref från General von Stedingk till Kejsarinnan Catharina II, dat. Petersburg den 30 Jan. 1791 g. st.

(Öfversättning från afskriften af Stedingks egen hand).

Det steg jag vågar taga skulle hos hvilken annan Suverän än Eders Kejserl. Maj:t, vara förmätet och oförsigtigt. Jag sänder Eders Maj:t ett bref som Konungen tillskrifvit mig, och som Hans Maj:t icke tillåtit mig att meddela. Jag begagnar, på det att detsamma må komma i Eders Maj:ts händer, en annan utväg än den af bruket föreskrifna; men det är till Eders Maj:ts ädelmod, högsinthet och godhet jag vädjar, och om äfven mitt hjerta förleder mig till en brottslig gerning, är det mitt hjerta som urskuldar mig. Med den lifligaste beundran för Eders Kejserl. Maj:t, med det redligaste nit för min Konung, lifvas jag uteslutande af den önskan att kunna bidraga till att förbinda tvenne Regenter, hvilka äro bestämda att älska hvarandra. Jag undersöker ej huruvida Konungens farhågor ärogrundade: jag har icke bidragit att väcka dem; men hvad som derutaf för mig klarast framgår, är en uppriktig önskan å Dess sida att träda i en nära förbindelse med Eders Kejserl. Maj:t, och den fara som kan uppstå deraf om denna förbindelse längre uppskjutes. Dessa bevekelsegrunder hafva förmått mig att afvika från alla former, och om en främmande känsla deruti kunnat blanda sig, är det ingen annan än det nöje jag erfar då jag lägger mig för Eders Kejserl. Maj:ts fötter, och då jag till Henne hembär uttrycket af den tacksamhet, den beundran och den djupa vördnad, hvarmed jag framhärdar &c.

Und. *Curt Stedingk.*

*

Litt. G.

Biljett från Herr Souboff till General Stedingk.

(Öfversättning från det egenhändiga originalet: utan datum, men Skrifvet den 30 Jan. 1791, g. st.).

Till följd af det uppdrag ni lemnat mig vågar jag anhålla att ni ville besöka mig i eftermiddag, då skymningen inträder, det vill säga klockan emellan 5 och 6: jag tror att ni med tillfredsställelse skall erfara hvad jag har att säga Eder.

Med utmärkt högagtning har jag äran &c.

P. de Zouboff.

*

Litt. H.

Förslag till Memorandum, att af General v. Stedingk öfverlemnas till Kejsarinnan af Ryssland.

(Öfversättning från den vid dépêchen af den 14 Febrnari 1791 fogade afskrift af Leg.-Sekr. Jennings hand).

Af Konungens bref; af hvad H. M. Kejsarinnan haft nåden säga mig; af de konferenser jag haft med Hennes Kejserl.Maj:ts ministrar, har jag slutat att önskan om en nära förbindelse är lika liflig och lika uppригtig å de bägge Hofvens sida; men att man ej är öfverens om de medel som kunna leda till detta mål. Freden i Werelä var

ögonblickets verk: Konungen, öfvertygad derom att de för hans person och för hans Rikes sjelfständighet vådliga afsigter, som blifvit Kejsarinnan tillskrifne, ingalunda voro grundade, tröttnade vid att för andras interessen föra krig, och öfverlemnade sig utan förbehåll åt de känslor af förtroende och vänskap för Kejsarinnan, hvilka aldrig, äfven under krigets lopp, fullkomligt hade upphört. Karakteren hos de underhandlare, som blifvit utsedde att afsluta fredsfördraget, var egnad att påskynda det helsosamma verk, som man från ömse sidor önskade tillvägabringa. Bägge voro i åtnjutande af deras Beherrskares oinskränkta förtroende; — bägge voro militärer, och i besittning af den öppenhet och redlighet som tillhöra detta stånd: — de fästade derföre vid muntliga ord och försäkringar samma vigt som vid den afhandling, hvaruti de sedermera genom Traktaten ingångne förbindelser nedskrefvos. Konungen uppmanades, vid denna tid, på det högsta, af hofven i Berlin och London, att fortsätta kriget. Ett fördrag som i detta afseende blifvit i Stockholm med dessa hofs sändebud uppgjordt, afvagtade endast Konungens ratifikation för att vinna laglig tillämpning. Deruti stadgades, att de penningeförsträckningar som, under kriget, blifvit af Konungen i Preussen åt Konungen lemnade, skulle antingen afskrifvas, eller ock, till en del, på långa betalnings-terminer återgäldas. Dessutom tillbjödos ansenliga summor under namn af subsidier. Kostnaderne för kampanjen voro redan bestridde: magasinerne fyllde med proviant för ett helt år, — och Konungens kassa, till följd af dessa stora utgifter, alldeles uttömd. Baron Armfelt anförtrodde detta åt Baron Igelströhm, som bemärkte att Kejsarinnan både kunde och ville komma Konungen till hjelp, och isynnerhet befria Hans Maj:t från den förlägenhet hvaruti han var försatt genom nödvändigheten att inbetala de af Konungen i Preussen försträckte och nu förfallne medel. Dessa ord inberättades till Konungen, som åt dem skänkte samma förtroende som åt enformlig afhandling. De Fullmägtige samtalade likaledes om den Allians-Traktat, hvarom fråga uppstått; om gränseregleringen; och förklarade sig öfvertygade, att, efter återställandet af vänskapen och det goda förståndet, dessa stora föremål, hvilka så nära rörde de bägge magternes lycka och de bägge suveränernes ära, snart och på ett ömsesidigt tillfredsställande sätt skulle kunna uppgöras. Det syfte, som hufvudsakligen låg till grund för Konungens underhandlingar, var att framför allt befria sig från de hinder hvilka hans fordna förbindelser kunde bilda vid ingåendet af nya. Han måste återgälda försträckta penningebelopp, återställa finansernes rubbade ordning, och utplåna krigets uppoffringar, innan han kunde blifva en nyttig allierad, och en fruktansvärd fiende, för den händelse att misslyckade planer mot honom skulle väpna andra magter. Konungen räknade, i detta afseende, på det penninge-understöd, som under freds-konferenserne blifvit förespegladt. Han ville derefter afsluta frågan om gränseregleringen, och ansåg dessa frågor böra föregå den om en närmare förbindelse. Denna utväg synes också den enklaste och naturligaste. I Petersburg åter önskar man att göra Allians-Traktaten, hvarom de Ambassadörer som böra afsändas skola underhandla, till grundval för alla öfverenskommelser; men då man sålunda sammanblandar saker af fullkomligt olikartad egenskap, kunde hända att en enda artikel, hvarom man möjligen ej så snart kunde blifva öfverens, skulle medföra uppskof med alla de öfrige. Häraf kunde en betydlig tidsutdrägt uppstå, och mycken tid kunde gå förlorad. Konungens förlägenhet åter har redan inträdt och han *måste* lemna Konungen i Preussen penningar. Han *måste* svara på de af allierade hofven gjorda anbud: deras språk till Konungen är, eller måste vara: Ni har slutat fred emot vår vilja; långt ifrån att deröfver yttra något missnöje, erbjuda vi Eder afskrifning af de äldre skulderne och tillbjuda Eder ytterligare understöd, för det fall att Ni icke med Ryssland ingår några närmare förbindelser.

Om nu något misstroende skulle uppkomma, och fördröja den förbindelse som ligger i de bägge magternes afsigter, måsteman befara att ögonblickets oeftergifliga kraf få gälla mera än framtida beräkningar, och att nödvändighetens lag äfven vid detta tillfälle kommer att förestafva besluten.

*

Litt. I.

Dépêche från Konung Gustaf III till General v. Stedingk, dat. Stockholm d. 22 Febr. 1791.

(Öfversättning från original-konceptet af Konungens egen hand).

Jag har emottagit den dépêche af den 17 Januari, hvaruti ni begär instruktioner. Genom det bref ni fått med Widegren, har ni sett att saken ej ännu gått ett steg framåt. Innan detta kommer Er tillhanda, förmodar jag att

Edert svar till mig ingått. Det är mig således i detta ögonblick alldeles omöjligt att gifva Er några formella instruktioner. Jag måste endast till Edert bepröfvande framställa ett ganska enkelt dilemma: ni kan, om det så faller sig, begagna Er deraf. Antingen måste Kejsarinnan och Hennes ministrar anse ett förbund med Sverige angeläget, eller också icke. I förra fallet måste man begynna med att noggrannt, och i synnerhet skyndsamt, uppfylla de i Werelä muntligen gifna löften; ty ordspråket har rätt, som säger att den som ger snart, ger dubbelt. Dernäst måste man skynda sig att tydligen bestämma de fördelar man erbjuder och de tjenster man äskar; *primo* för att gå fienderne i förväg, då desse å sin sida erbjuda fördelar och förbindelser, hvaråt man torde böra lyssna, om man ingen säkerhet från Rysslands sida kan vinna; *secundo*, på det att de tjenster man åstundar, må blifva möjliga att åstadkomma, och årstiden ej deremot bilda hinder. I detta fall synes mig det enklaste vara att sända fullmagter till General von der Pahlen, som befinner sig här, och att göra dessa så fullständiga, att han må kunna underhandla och afsluta traktaten, utan att behöfva afvagta ytterligare kurirer och befallningar. Förafslutandet af en Traktat fordras hvarken ambassadörs värdighet eller representation: hvad som är behöfligt, är god tro och uppriktighet: General von der Pahlen har ingifvit mig förtroende. Sedan detta är gjordt, må ambassadören komma för att högtidligen bekräfta det goda förståndet mellan de bägge hofven, som redan då vore beramadt, och äfven, om man så vill, för att afsluta en Handels-Traktat, på det han må ha någonting att göra. Min afsigt är icke att ni direkte härom skall göra förslag; ty med all min vilja och önskan att ingå en förbindelse med Kejsarinnan, anser jag icke passande att ådagalägga någon ytterligare enträgenhet: jag har i detta fall redan tillräckligt tillkännagifvit mina afsigter, och under loppet af sex månader fått röna endast uppskof i all verkställighet; men ni kan framkasta en sådan idé, och försäkra att den skulle vara mig angenäm och göra slut på alla svårigheter: särdeles som den skulle förekomma en tidsutdrägt som så litet öfverensstämmer med mitt lynne och med den belägenhet, hvaruti jag befinner mig. Jag bör tillägga att Herr Liston emottagit en kurir och att han, på sitt Hofs vägnar, gjort mig ganska fördelagtiga anbud: dessa komma att understödjas af Herr von Brockhausen, hvilken som kurir är väntad från Berlin. För öfrigt har Sultanen i Divanen förklarat, att då han är säker på Preussens och Englands understöd, ämnar han fortsätta kriget, ehvad det än må kosta honom. Jag ämnar icke göra några kommentarier rörande Preussens och Englands större eller mindre uppriktighet med afseende å Porten; men ni torde finna att Sultanens öfvertygelse i detta fall har samma betydelse som sjelfva verkligheten; att den ofelbart föranleder krigets fortsättande, och således kommer att tvinga de allierade hofven att uppfylla sina förbindelser: hvarigenom Ryssland likafullt kommer i förlägenhet.

Apostille. Jag erhåller i detta ögonblick Edert bref af den 24 Januari. Ni har redan sett, genom den med min egen hand skrifna apostille, att jag med nöje skulle se Er som Ambassadör; men jag bör icke för Eder fördölja, att jag aldrig skall tillåta att en främmande magt begär några värdigheter för en af mina undersåter. Kejsarinnan har dessutom lofvat attHennes Ambassadör skall komma hit innan min anländer till Petersburg, för att derigenom godtgöra dröjsmålet med General Pahlens ankomst; och jag vill att man skall i allt hålla sina löften. Således, så snart Baron Igelströhm ankommit till Stockholm, kan ni få Edra kreditiver; men icke förr. För öfrigt skall jag, när Widegren återkommit, utförligare tillskrifva Er.

Postskriptum. Widegren ankommer i det ögonblick då jag undertecknar detta bref: jag skall med snaraste besvara Edra dépêcher, som jag endast hunnit genomögna; men jag är ganska nöjd med Edra åtgärder. I sanning, min bäste Stedingk, ni har orätt då ni säger att ni ingenting förstår af den bana hvarpå ni ingått. Äldre och mera erfarne diplomater skulle ej ha handlat bättre, och säkert med mindre behag.

*

Litt. J.

Dépêche från General v. Stedingk till Konungen, dat. S:t Petersburg den $^{17}/_{6}$ Mars 1791.

(Öfversättning från originalet i chiffer).

Furst Potemkins ankomst har ännu icke medfört någon förändring i affärernes behandling: tvertom behandlas de ännu vårdslösare än hittills, och man tänker ej på annat än att underhålla Fursten med fester och baler. Här är ej

mera fråga om fastan: Fursten vill så hafva det, och man kallar detta: *des fêtes sèches*. Jag gjorde honom mitt besök dagen efter hans ankomst. Oagtadt klockan var 6 på eftermiddagen emottog han mig, enligt sin vana, i nattrock; det enda ovanliga härvid var, att han derföre beqvämde sig till en slags ursägt. Han talade med mig länge om sin resa i Sverige, och påminte sig äfven de minsta saker som han hade sett. — »Jag fann mig der oändligt väl,» sade han, »och jag skulle gerna vilja återse Stockholm.» — »Ni skulle derigenom göra Konungen ett stort nöje, och Hans Maj:t skulle der bereda Er många vänner.» —Han steg upp; gjorde en djup bugning, och bad mig lägga honom för Eders Maj:ts fotter. Hvarje gång han nämnde Eders Maj:ts namn, steg han på samma sätt upp. Alla menniskor finna honom mera höflig och förekommande än vanligt, — ehuru man ej kan säga att han syndar med någon öfverdrift. Allt hvad som före hans ankomst lyste, har nu fördunklats: Ryssland är för hans fötter. Af hela skaran hofmän är Prinsen af Nassau den ende, som bibehåller någon värdighet vid den uppmärksamhet han visar honom, och till Ryssarnes stora förargelse, behandlar Furst Potemkin honom med utmärkelse. Han har redan två gånger superat hos honom. Hvad mig angår, kan jag, hittills åtminstone, ej smickra mig med att ha blifvit med särdeles utmärkkelse af honom bemött, och jag tror icke att man bör göra sig mycket besvär för detta ändamål. Denne man är ytterlig i allt, och han bemödar sig om att göra motsatsen af allt hvad andra göra. Det är ingen tvifvel under-kastadt att ministrarne, och Kejsarinnan sjelf, mot honom nära en hemlig afund. Man har så länge sagt att angelägenheteme måste uppskjutas i afvagtan på hans ankomst, att man nu ytterligare uppskjuter dem, för att bevisa motsatsen. Om man får dömma efter utseendet, är Furst Potemkin sannerligen uteslutande sysselsatt med sig sjelf.

I mitt sednaste samtal med Grefve Österman, föreställde jag honom hans hofs besynnerliga och osammanhängande förfarande med afseende å Eders Maj:t. Han försökte låta mig förstå att detta ej var hans fel; att han visste det jag i alla vigtiga fall vände mig till Grefve Bezborodko, och endast rörande smärre detaljer talade med honom. Han försäkrade mig att man nu med yttersta trägenhet var sysselsatt att uppgöra allt, och att man förväntade en kurir från Sverige. För öfrigt samma upprepande af välvilliga försäkringar; samma löften att gå Eders Maj:ts önskningar till mötes. Det är i sjelfva verket omöjligt att detta hof kan ha en annan politik; men formerna äro så odrägliga, att jag ganska väl förstår att mäta Eders Maj:ts otålighet efter den som jag sjelf hvarje dag erfar. Jag återkommer som oftast med förslaget att sända fullmagter tillBaron von der Pahlen. Derpå lemnar man mig alltid det svar, att man vet att Eders Maj:t beslutat att sända sina fullmagter till mig. Det är mig omöjligt att begripa allt detta: de bekymmer, som deraf hos mig alstras, äro deremot säkra.

Det första ord som Furst Potemkin sagt till Baron Igel-strohm, var att han trodde honom redan ankommen till Stockholm. Denne Ambassadör, som är sjuk, har beklagat sig for mig att en stor kabal vore bildad emot honom i Stockholm, och utsträckte sig ända till Petersburg. Han gillar mycket Baron Armfelts dåliga lynne, och säger att detta är ett bevis på hans fintlighet; men han är< oskyldig, och skall bevisa Eders Maj:t att han skall hålla sina löften. Han har låtit mig förstå att Eders Maj:t ej vill nämna mig till Ambassadör; men väl vill sända mig sina fullmagter; att Ambassadöreme derefter kunde komma för att äta och dricka, enligt hvad Eders Maj:t skulle hafva yttrat. I öfrigt är han nu, eller åtminstone säger sig vara, af min tanka, och svär lika mycket som jag sjelf öfver ministrames oefterrättlighet och långsamhet. Han har sagt mig att han skulle hafva begynt sin beskickning i Stockholm med att till Eders Maj:t öfverlemna en betydlig penningesumma. Med ett ord, jag skulle föredraga att slåss med detta folk, framfor allt underjjjgidla med dem: men antingen skall jag derpå fullkomligt fÖrl^a hufvudet, eller ock skola de sluta med att så nära som möjl^t tillfredsställa Eders Maj:t, om endast Eders Maj:t har fordrag med deras långsamheter och formaliteter.

Jag bör icke underlåta att inberätta, att jag, likasom af ofÖrsigtighet, har låtit undfalla mig, att de allierade hofven tillbjudit Eders Maj:t att helt och hållet afskrifva de under kriget åsamkade skulder, om endast Eders Maj:t vill forbinda sig att vara neutral, och icke ingå uti några förbindelser, som mot deras interessen kunde vara stridande. Denna nyhet, som jag sjelf uppdigtat, synes mig hafva gjort ett stort intryck.Utt. K.

Dépéche från General v. Stedingk till Konungen, dat. Petersburg den-rr April 1791; kl. 12 på natten.

(Ofversättmng från Franska originalet, afeändfc med kurir, Capitaine Norberg).

Genom användadade af all möjlig list och många hundra omvägar, har jag slutligen lyckats att med Furst Potemkin få det samtal jag så länge eftersträfvat. Han hade väl icke undvikit det, men han sökte det ej heller, och hans lättsinne, hans vidlyftiga lefnadssätt samt hans omgifning försvårade tillfället der-tilL Han talade forst vidt och bredt om sin tillgifna beundran for Eders Maj:t; om hvad han hade lidit vid fredsbrottet och om den möda han hade användt for att stäfja den hatfulla för-trytelse, som här emot Eders Maj:t varit rådande. Bägge öfver-enskommo vi derom, att orsaken borde sökas i valet af de Eyske ministrar, hvilka varit sända till Sverige, och i den falska politik som bjudit att underhålla partiandan och den inre missämjan. Grefve Eazumoffsky blef vid detta tillfälle icke skonad: vi öfverbjödo hvarandra vid att göra narr af honom. Fursten sade att han var en inbilsk gäck; att man borde se honom när han kom in till Kejsarinnan; att han seglade in till Henne som en luftballong. Likväl är att märka, att denne gäck ganska ofta är hos Fursten; att han fortfarande har en obegriplig lycka hos det vackra könet, hvilket är så mycket mer förundransvärdt som han nu är bra torr och bra ful; men hvad förmår icke ett stort rygte? — Vi öfverlade derefter om medlen att åstadkomma en stadig vänskap mellan de bägge magterne. Jag uppläste för honom Eders Maj:ts bref, som varit i Kejsarinnans händer, utan att likväl omnämna mitt enskilda företräde. Han sade: »Kejsarinnan har ansett omöjligt att göra en »gränsereglering under vintren.» — »Det är ett misstag af Hen-»nes ministrar,» svarade jag, »hvilket jag ofta bevisat dem.» Härifrån utgick jag till klagomål öfver den långsamhet och vårds-löstet hvarmed man bedrifvit underhandlingame med Sverige, oagtadt deras vigt, sakernas ställning, och alla de bevis Eders Maj:t gifVit på försoningens uppriglighet. Fursten höjde på axlame, och gaf många tecken till ogillande. Man anmälte Grefve Bezborodko: han bad honom vänta i ett annat rum till dess jag gick. Han bad mig derefter om tillstånd att skrifva några ord till Kejsarinnan. »Vet ni,» sade han, »att Kejsarin-»nan håller mycket af Er.» — »Jag bör tro motsatsen, då jag »så illa lyckas i det åt mig anförtrodda uppdrag; ingenting är »likväl rättvisare än hvad Konungen begär: uppfyllandet af det »hvartill man i Werelä utfäst sig: — en förnuftig gräns och »penningeunderstöd. De allierade hofven bjuda långt mer, om »Konungen skulle vilja lyssna till deras anbud.» — »Har Kon-»ungen i Preussen ej lust till Pommern?» — »Denna provins »kan innebära en frestelse för Preussen; men är detta ej ett »ytterligare skäl för Konungen, att icke stöta sig med denna »magt, utan snarare med densamma ingå förbindelser? Det har »likväl länge berott på Kejsarinnan att undvika denna fara; ty, »jag säger det ännu en gång, bör man se på penningar vid dy-»lika tillfallen? Ni kastar dessutom ut så mycket penningar.» — »Ack! hvad betyda penningar,» afbröt han mig med största otålighet. — »Är det då gränsereglering som bildar ett hinder? »Nyslott, som för Er är värdt ingenting; som i krigstid för Er »slukar 10,000 man; som jag kunnat taga med två mörsare, »om man ej funnit fördelagtigare att lemna det i Edra hän-»der».... — »Ack! min bäste vän!» (vi äro nu på den förtroligaste fot) »skall då aldrig fråga vara om annat än krig, och »om en gräns, som regleras med afseende å förestående krigs »utbrott? I min tanka vore bäst att förflytta alla Finlands in-»vånare på andra sidan om Petersburg, och att af detta land »göra en ödemark.» — »Det skall ej dertill återstå Eder mycket »att göra: Eder del af Finland är ett olyckligt land, som af »Eder blifvit hårdhändt behandladt, och likväl gören I nu svå-»righeter för några tunnland jord, fastän dessutom, och för att »skona Kejsarinnans grannlagenhet, Konungen tillbjuder ett ut-»byte.» — Fursten höjde på axlame, suckade djupt, och tilläde:»Är Konungen då så angelägen om Nyslott, aom for oss är utan »allt värde?» (detta är ett omdöme som jag lyckats här inprägla nästan hos alla, utom hos Kejsarinnan, som skulle anse sig såra Peter den I:s minne, om hon afstod denna fästning),

— »Ja, Hans Maj:t har deraf ett oundgängligt behof för lan-»dets inre förbindelser, och på det man ej må vara tvungen att »taga af sig hatten för den Ryske kommendanten, hvarje gång »man går förbi fästningen.» — Fursten svarade härpå ingenting, hvilket bevisar, hvad jag visste förut, att han anser afträdandet såsom utan någon vigt, ehuru han ej ännu lyckats förmå Kejsarinnan att afstå från sitt envisa motstånd i detta afseende. Hon säger att Eders Maj:t skulle skryta af att hafva beröfvat Henne en fästning, och jag är säker på att heldre än att der-till blifva tvungen, vore hon beredd att såsom vederlag erlägga en betydlig penningesumma.

Fursten sade mig att det kontra-förslag som till Eders Maj:t borde afsändas redan var uppsatt; att han ämnade afsända en kurir för att till Eders Maj:t hembära uttrycket af sin tacksamhet för det bref han fått emottaga, och att kontra-förslaget med detsamma skulle afgå. — »Det blir i sanning,» sade jag, »ett bevis på Er allsmäktighet, om

ni kan åstadkomma denna »afsänding, hvarom jag redan tre månader hör talas, som jag »med hvarje afgående kurir lofvar Konungen och som slutligen »blir orsak dertill att jag förlorar allt mitt inflytande hos ho-»nom.» — Fursten svarade med högsta liflighet: »Jag ger Er »mitt hedersord att icke resa härifrån, innan allting blifvit upp-»gjordt med Konungen.» — »Ni ämnar således icke besöka »honom?» — »Hvad vet jag om hvad jag kan komma i till-»fålle att göra? Jag borde vara vid armén: jag borde stadna »här: om endast himmelen ville skänka oss fred! Jag är Kon-»ungen så upprigtigt tillgifven; men lofva mig att ni qvarstad-»nar här: detta är verkligen nödvändigt. Jag ser att IgelstrÖhm »har ställt illa till för sig,» (jag hade visat honom Baron Arm-felts bref), »jag har aldrig varit nöjd med detta val. Han är »uppbrusande, han håller alltför envist fast vid sina egna idéer, »och på samma gång är han försagd: tro mig, han skulle skämma»bort allting. Hvad skulle ni säga om Grefve Stackelberg? »Han har förstånd, han är älskvärd, lätt att komma öfverens »med».... — »Jag medgifver det; men han har varit diktator »i Pohlen; blir det honom möjligt att nedstämma sin ton till »hvad den hos oss måste blifva?» — »Ni misstager Er; vi hafva »aldrig haft en mera sansad minister i Pohlen: han har förut-»sagt allt hvad som der inträffat; — Polackarne sjelfva äro de »som uppägga till våldsamheter emot deras landsmän. Ni kän-»ner partiandans raseri. Hvarje dag belägras min dörr af ett »tjog dylika, som råda mig till att med eld och brand hemsöka »deras fädernesland. Jag försäkrar Er att jag skulle vara lugn »om Stackelberg blef afsänd till Sverige, och att detta skulle »göra mig ett verkligt nöje.» — »Men hvarföre ej så gema der »qvarlemna General von der Pahlen? Konungen har fattat för-»troende till honom: han är älskad och högagtad.» — »Derföre »att man beständigt för Kejsarinnan upprepar att han icke det »ringaste forstår affareme: man vill derföre härifrån styra ho-»nom, och sakerna gå till följd deraf så långsamt.» — »Önskar »ni att jag skall höra mig före?» — »Ni skulle derigenom göra »mig ett nöje; men säg för all del här ingenting derom, och »skynda Er, bäste vän.» — »Jag skall skicka en kurir.» — »Låt »honom resa fort: vi ha ingen tid att förlora.» — »Men Baron »Igelströhm kommer att bli alldeles förtviflad: han är uteslu-»tande sysselsatt med anstalterne till sitt uppträdande i Stock-»holm.» — »Man får ge honom ett befäl, eller penningar.»

Furstens uppmärksamhet var uttömd: han föll i tankspriddhet, och jag lemnade honom. Då jag gick, sade han: »Se hvad allt jag har att göra,» — och visade mig en stor massa papper; och så väl denna som följande dag har han verkligen arbetat.

Baron Igelströhm är i största ångest: antingen anar han hvad som förestår, eller ock, hvilket jag snarare skulle tro, vore han smickrad af att kunna på ett godt sätt ernå sakernas af-slutande. Han är ofta hos Kejsarinnan, som jag ej på länge sett, i anseende till fastan; under hvilken tid hon endast en gång varit ute, hos Furst Potemkin, oagtadt man alla dagarhär haft fester. Kejsarinnan vill att man skall tro henne vara vid bästa lynne, ehuru jag med full visshet vet, att hon är på det högsta orolig öfver de senast från Holland och England ankomna nyheter. Jag har dessa dagar träffat endast Engelsmännen och Spanske ministern. Sedan Grefve Woronzows kurir ankommit, hafva alla Ryssar, under Påskveckan, varit instängde i sina hus, och mitt samtal med Fursten ägde rum förleden Tisdag. De här etablerade Engelska handelshus äro förtviäade. Herr Galvez, som är en af den eviga fredens apostlar, hoppas att allting skall stillsamt aflöpa. Han mottog för några dagar sedan en kurir, med hvilken jag erhöll bref från Frankrike. Några dagar senare anlände en kurir från Madrid till Utrikes Ministèren. Dessa täta sändningar, och hvad jag af Herr Galvez kunnat erfara, komma mig att tro, det hans hof med värma använder sina bemödanden, så väl här som i London, för att förekomma en brytning, som troligen skulle hafva ett allmänt krig till följd. Allas ögon äro vände på Eders Maj:t: Europas öde beror af det beslut som Eders Maj:t kommer att fatta. Jag önskar att Eders Maj:t på fördelagtigaste sätt må begagna denna ställning, och draga den största nytta af sin neutralitet. Ryssame måste vara rent af vanvettiga, om de ej försöka att åtminstone försäkra sig om neutralitet: de måste sjelfva med-gifva det. Uti den osäkerhet hvari de ännu i detta afseende sväfva, våga de icke draga tillbaka sina trupper från Finska gränsen. 3000 rekryter hafva nyligen blifvit ditsände: Gardes-regimenteme, Lifgrenadiereme och några andra regimenten, som bordt afgå till Liffland, äro ännu kantonnerade i närheten af Petersburg. Eders Maj:t har redan uppnått sitt ändamål: nationen är upplyftad och frälsad: Orienten är utom fara: Ryska magtens framsteg äro hämmade, och de öfrige magteme äro väckte ur den dvala, hvaruti de voro försänkte. Preussen och England komma nu att öfvertaga Eders Maj:ts kort, och utan att deltaga i spelet, är Eders

Maj:t på förhand säker på att vinna. Härvarande Ministère hade utspridt det rykte, att underhand-lingarne med Sverige tagit den bästa vändning, och att vi redan voro vänskapligt förbundne. Jag har motsagt dessa uppgifter,och jag söker att skrämma dem så mycket jag, utan en farlig öfverdrift, anser mig kunna göra det, för att se om ej detta medel skall lyckas. Hvad som faller in i det löjliga, är att Kejsarinnan och hennes ministrar stundom söka inbilla mig att de äro säkra om Eders Maj:t, under det att, vid andra tillfällen, de förtvifla om att kunna vinna Eders Maj:t. Jag tror aldrig att en ministér, sådan som denna, funnits i något land, och olycklig den som med densamma skall underhandla.

Jag återkommer i detta ögonblick från Grefve Bezborodko, som meddelat mig att Kejsarinnan redan nämnt Grefve Stac-kelberg till Ambassadör; att han inom få dagar kommer att afresa; att till dess han i sin offentliga egenskap kan uppträda, han medför ett bref till Eders Maj:t från Kejsarinnan, och kommer att anställas hos General von der Pahlen, som qvarstannar till dess Stackelberg haft audiens som Ambassadör. Jag tror att han medför fullmagter, och att Eders Maj:t kommer att bli nöjd. Man är nu här ångerköpt att hafva dröjt så länge, och vill godtgöra hvad man felat. Jag anser detta som en vunnen batalj. Igelströhm vet ännu ingenting, och man önskar ännu några dagar bibehålla hemligheten. Jag har sett Stackelberg; han är utom sig af glädje. Min öfvertygelse är att han är en hederlig man.

En Rysk kurir afgår i qväll till Stockholm: jag skulle önska att Kapiten Norberg kunde först framkomma; men jag betviflar det; han är för fet. Stackelberg är orolig att komma för sent: han är också fet, och jag gör mig ett nöje af att underhålla deras farhågor. De ha gifvit mig spasmer genom sin långsamhet: hvad som är visst är att min hälsa, som för-blef god under kampanjen i Sawolax, mycket försämrats i Petersburg, och en vacker dag torde Eders Maj:t få höra att jag hastigt ailidit vid middagsbordet eller vid mitt skrifbord. Under tiden upphör jag aldrig att med djupaste vördnad framhärda Ac.

Curt Stedingk*Utt. L.

Dépêche från General v. Stedingk till Konungen, dat. Petersburg den -5^7 1791.

(Ofversättning frun originalet, afsändt med kurir, Kapiten Klick).

Man behandlar mig här som ett helgon, hvilket aldrig så mycket tillbedes, som då man vill göra sig himmelen bevågen. Jag har varit tre dagar å rad bjuden till hofvet. Herr Souboff har bjudit mig på ett spektakel och en super som han sistl. Onsdag gaf för Kejsarinnan, och som ej bevistades af mer än 18 personer, Hennes Maj-.t inberäknad. I går gjorde Herr Souboff, Ambassadören och jag en prägtig ridt genom staden och öfver torgen der folket samlas för påskveckans förlustelser. Jag var stelfrusen af köld; vädret hade under några dagar varit vackert, men i går var det iskallt. Kejsarinnan stod i fenstret då vi satt oss till häst, och hälsade nådigt på oss. Förleden Thorsdag var stor fest på Hermitagen, den sista, enligt hvad man säger, innan hofvet flyttar till Czarskoe Zelo. Kejsarinnan sade mig bland annat: »Jag älskar Konungen uppriktigt: hans »ovanliga mod och den skicklighet hvarmed han öfvervunnit så »många svårigheter, böra, — ehuru dessa egenskaper ofta varit »använda emot mig, — vara honom en borgen för dessa känslor. »Om han kan motstå de frestelser, för hvilka han nu är blottställd, »kommer min beundran att ökas.» — Jag svarade att det vore olyckligt att dessa känslor, som af Eders Maj:t på det upp-rigtigaste besvarades, hittills varit utan slutföljd för det allmänna bästa och för den politiska förening som å bägge, sidor varit afsedd. Kejsarinnan svarade: »Om ni kände alla de in-»triger som af de allierade hofven varit använda för att hindra »en sådan förbindelse! Jag har bevisen derpå i mina händer: »jag skulle kunna visa Er högar af afskyvärda tillställningar i »detta afseende; de hafva ännu ej uppgifvit hoppet att lyckas, »men om Konungen står fast vid sina föresatser, skola de komma »att ångra sig: jag har mera välde öfver dem, än de öfver mig, »och aldrig skola de föreskrifva mig lagar. Grefve Stackelberg»reser med det första; tror ni att han kommer att behaga Kon-»ungen?» — »Jag betviflar ingalunda att hans person blir för »Konungen ganska angenäm, och det beror af Eders Maj:t att »göra hans uppdrag lika behagligt.» — »Konungen skall säkert »uppskatta min ställning: jag har att kämpa mot en mängd »svårigheter; men tiderna skola väl förändra sig, och Konungen »är allför upplyst för att afse endast det närvarande ögonblicket.»

Samma dag hade jag ett samtal med Markoff, hvars inflytande är i ständigt stigande. Han ville öfvertyga mig om

alla de medel hvarmed Ryssland kunde bekämpa de allierades orättvisa anfall; han ansåg till och med ännu detta anfall såsom ganska problematiskt; och jag måste bekänna att de senaste, i Söndags från London ankomna underrättelser, hitförde af den i Berlin 3 dagar uppehållne kurir, häråt skänka någon sannolikhet.

— »Holland,» sade han, »kommer ej att gå med, eller åtmin-»stone med yttersta motvilja. Yi äro säkra på bistånd af en »af de sydliga magteme, så snart vi derom anhålla. Kejsaren »har ännu ej slutit fred. Hofvet i Berlin kommer att länge be-»sinna sig, och vi hafva våra försänkningar på detta håll. Det »fordras tid innan man kan förmå Polackame att förena sig om »en och samma mening. Det är sant att vi icke lita på Dan-»mark, och detta land skulle icke vara oss till någon nytta; »men om Konungen är med oss, hvad hafva vi att frukta?» — »Ni skulle då önska, att sedan ni ingenting gjort för Konungen, »och ej ens uppfyllt de af Eder fullmägtig i Werelä gifna »löften, Hans Maj:t för Er skull skulle blottställa sin värdighet »och sin handel; och att han med Er skulle ingå en Allians-»Traktat, under ögonen på Engelska flottan, hvilken ni tillåter »att obehindradt promenera sig i Östersjön. Gå henne till mötes: »leverera batalj i Sundet; befria hafvet från dessa obeqväma »gäster, som aldrig hade kommit dit, om ni varit förståndiga »och förutseende, — i synnerhet mindre makliga, — och vi få »se hvad man sedan kan göra.» — »Yi begära ej att Konungen »skall blottställa sig; må Han afvakta händelseme, det är allt »hvad vi önska. Vi måste stå emot första anfallet. Kunna »Engelsmännen förhindra Konungen att förblifva neutral, och»att låta sin handel draga frugterne af Herr Pitts dårskaper? »ty Engelsmännen sjelfva äro häruti utan skuld, och de komma »en vacker dag att jaga Herr Pitt på dörren; men tror ni att »de, nästa sommar, åter våga sig in i Östersjön, om vi då äro »ofrerensP HvarfÖre vill Konungen just beröfva oss några klip-»por och bergsknallar? Finnes ingenting annat och bättre att »vinna? Kejsarinnan är Konungen verkligen tillgifven; om Han »i denna tidpunkt förblifver fast, har Han för evigt tillvunnit »sig Rysslands vänskap, och af det beslut Han fattar beror huru-»vida vi ständigt skola blifva vänner eller fiender. De allierade »hofven veta detta, och skola gerna låta några millioner springa »för att draga Konungen med i spelet, ur hvilket de sjelfva se-»dan med görligaste första skola lösgöra sig: om de redan kun* »nat öfvertala Honom, skulle de icke föra ett så högt språk.» — Hvad Grefve Österman beträffar är han, å ena sidan, ytterst uppbragt, och särdeles mot Engelsmännen; å den andra är han i ständig oro i afseende å det beslut Eders Maj:t kan komma att fatta. Han frågar mig ofta, med tårame i ögonen, och under smekningar som hota att qväfva mig: »Vill ni då verk-»ligen förklara oss krig?» — »Hvarifrån kommer denna fruktan? »Ni hade kunnat bespara Er den; men ni ha varit så lugna, så

»overksamma»----— »Vi veta att ni väpna på alla håll: in-

»genting sådant kan förblifva okändt. Konungen är alltför otå-»lig. Engelsmännen komma att lofva mycket, men hålla litet. »Under tiden sätter Han oss i förlägenhet: vi måste ju lemna i »Finland trupper, som vi på andra håll kunde använda P» — För 8 dagar sedan ditsändes 900 man, eller en bataljon af regimentet Sophia, äfvensom 500 man dåligt exerceradt folk af härvarande garnison. Lifgrenadiereme, som nu äro en utmärkt vacker trupp, och som ännu befinna sig i närheten af Petersburg, äro äfven, i händelse af behof, ämnade dit, äfvensom Gardena, samt de bägge regimenteme Narva och Welikalonski, hvilka först voro afsedda att sändas till Liffland.

På allt detta svarar jag med om och men, och gör mig ett nöje af deras förlägenhet. Jag är säker att Eders Maj:t deraf kommer att draga nytta, och om jag vågade yttra en mening,vore det densamma som Herr Markoffs: att afvakta händelsernes gång, och deraf draga största möjliga fordel. Eders Maj:t kommer säkert att göra ännu mer: leda händelseme, utan att bråd-störta dem.

Kejsarinnan sade mig i går, efter min audiens och sedan hon tagit mig afsides i ett fenster: .»Oaktadt hela verlden säger »mig att Konungen ämnar förklara mig krig, kan jag likväl al-»drig tro det. Säg honom att jag älskar honom och ber honom »skänka mig sin vänskap: han kan räkna på min.» — Hennes Maj:t var verkligen rörd, då hon uttalade dessa ord, och de gjorde på mig ett intryck, som jag dock hoppas att hon icke märkte. För öfrigt har hon, under dessa dagar, och oaktadt de stora nyheterne, varit vid ett lysande lynne; och jag måste medgifva att om man här under loppet af vintern varit overksam, utvecklar man nu den trägnaste arbetsamhet. Grefve Stac-kelberg reser nästa Thorsdag: i anseende dertill måste jag i dag afsända Kapiten Klick, som får beställa hästar för

honom. Flottan är färdig att löpa ut: den består af 34 linieskepp, utom fregatter; men oaktadt allt hvad jag säger och gör för detta ändamål, betviflar jag ändå att hon kommer ur hamnen. Man vill här undvika allt som kan hafva sken af trotts eller anfall. Dessutom finnas 9 linieskepp i reserv, men de äro ej bemannade. Kejsarinnan sade likväl häromdagen vid middagen, att hon sjelf skalle gå om bord och möta Engelsmännen för att se något så besynnerligt som en Engelsk flotta i Östersjön. Försvaret af Cronstadt är uppdraget åt Prinsen af Nassau: denna hemlighet är ännu af ingen känd, och jag ber Eders Maj:t enständigt, och af de mest giltiga skäl, att ingenting derom nämna. Allt detta bevisar, att innan en Allians med Eders Maj:t blifvit ingången, man endast ämnar gå' defensift tillväga.

Jag skall begagna mig af Eders Maj:ts bref, och göra allt som står i min förmåga för att främja Dess afsigter. Skärgårdsflottan är betydligt ökad; men de 42 bataljoner hvaraf dess besättning består och som komma att stå under Prinsens af Nassau befäl, äro långt ifrån att ännu vara fulltaliga. Denemot Preussen ämnade armécorps är ökad till 100,000 man, och lätta trupper stöta dagligen till den. Se der de underrättelser jag kunnat förskaffa mig: de öfverensstämma ej med dem, hvilka den Ryska skrytsamheten utsprider om den betydliga styrka, som, i händelse af krig, kunde sättas i rörelse. Då jag expedierar Herr Meyerbelm hoppas jag ytterligare kunna meddela mig härom: i dag är tiden för mig så knapp, att jag nödgats be Herr Jennings inberätta förloppet af min audiens förleden gårdag.

Furst Potemkin synes nu uteslutande sysselsatt med för-beredelseme till den fest han ämnar gifva. Den känsla han framför allt uttrycker, är den ledsnad han erfar vid hofvet: han kan ej ens dölja den för Kejsarinnan. Sedan några dagar har jag ofta talat med honom, — vi äta beständigt tillsammans, så väl middag som qväll, — jag har derunder vunnit den öf-vertygelse att om Eders Maj:t skulle föreslå 1720 års gräns i Finland, med afträdande dessutom, å Rysslands sida, af Kex-holms län, skulle ett sådant förslag bringa honom i harnesk: han anser att han redan gjort mycket om han kan utverka att Eders Maj:t får hvad som i Werelä begärdes. Jag kan föi* säkra att en sådan begäran från Eders Maj:ts sida skulle anses liktydig med en krigsförklaring, och om Eders Maj:t ej dertill är besluten, skulle jag endast i förtid blotta en dylik afsigt, genom att framställa ett sådant förslag. Vore det icke lämpligare att afvakta huru händelserne kunna komma att foga sig; att först erfara hvad Grefve Stackelberg har i uppdrag att erbjuda; samt att försäkra sig om hvad Eders Maj:t kan hafva att hoppas af detta hofs vänskap, och att vinna af de felaktiga mått och steg som de öfriga hofven vidtaga? Så länge Petersburg är hvad det är, i stället för att vara endast en gränsfästning, kan Eders Maj:t aldrig, utan vapen i hand, hoppas att vinna någon betydlig jordrymd åt denna sidan; och om Eders Maj:t skulle erhålla något, måste detta med oupphörligt krig försvaras; men om Eders Maj:t vinner något på ett annat håll, blir hafvet en naturlig gräns. Jag hoppas hafva lyckats att här helt och hållet undergräfva Danmarks inflytande.Prinsen af Nassau lemnar mig i detta ögonblick: han var förtjust öfver Eders Maj:ts bref, som jag for honom uppläste. Hans beundran ökas beständigt: han längtar efter den stund då kriget skall utbryta. Den plan Eders Maj:t uppgjort öfver-ensstämmer helt och hållet med hans egen; men man har här icke gillat den: det förslag man antagit är defensift, uteslutande defensift. Flottan löper i dag ut från Cronstadt till den yttre redden; den består ännu blott af 30 linieskepp; andra säga 24 och 6 fregatter. Berliner-kabinettet vacklar. Herr Möllendorff har, i sittande råd, förklarat att det krig, man ämnade företaga, ej kunde medföra annat än olyckor. Grefve Hertzberg förenade sig om denna mening; och Konungen utbröt häftigt emot denne senare, samt förebrådde honom att sjelf hafva vållat den förlägenhet hvaruti Hans Maj:t nu befann sig. Jag besvär Eders Maj:t på mina knän att förtiga alla dessa detaljer: eljest blir det mig omöjligt att framdeles någonting erfara.

Grefve Stackelberg har för Kejsarinnan uppläst en afhand-ling om underhandlingarne med Sverige: i vissa afseenden har den gillats: i andra icke; men han yrkar på antagandet af sitt förslag. Han är den man, som man från början bordt använda: han sätter sin ära uti att lyckas i sitt uppdrag. Hans förmögenhet, ganska belamrad, beror derpå. Understödd af Furst Potemkin, och tillhörande Kejsarinnans närmaste umgängeskrets, har han ett mera fritt språk än någon annan. Han reser be-stämdt i öfvermorgon, och på det han ej må blifva uppehållen på vägen, är jag tvungen att expediera Kapiten Klick, som uppfört sig ganska väl här och som, af grannlagenhet, ej velat emottaga de fördelaktiga anbud om anställning, som här blifvit honom gjorda.

Curt Stedingk.Litt. I.

Dépéche från General v. Stedingk till Konungen, dat. Petersburg den 1791.

(Utdrag från originalet i chiffer).

Ett af de förnämsta skäl till Grefve Stackelbergs val till ambassaden, torde vara att söka uti någon svartsjuka hos Furst Potemkin, med afseende å Furstinnan Galitzin, i hvilken han i detta ögonblick är mycket betagen. Grefve Bezborodko, som är Grefve Stackelbergs förtrolige vän, har deraf begagnat sig, och denne senare är deröfver förtjust, då han på detta sätt åter inträder i aktif tjenst. Man bör dock medgifva ått äfven Kejsarinnan till honom har mycket förtroende, och att efter all anledning Grefve Stackelberg kommer att med tiden efterträda Grefve Österman, hvars plats Grefve Bezborodko ej önskar intaga. Af den skyndsamhet hvarmed Grefve Stackelberg reser, kan Eders Maj:t sluta till den vigt man här fäster vid att vinna Dess vänskap, och till den oro man hyser att se Eders Maj:t öfvergå till det andra partiet. Jag har, så mycket jag förmått, ökat denna oro, och man tror mig här vara fullt besluten att tillråda Eders Maj:t att ånyo börja kriget. Detta är likväl långt ifrån att vara min tanka: jag är fullt öfvertygad att Eders Maj:t lika väl uppnår sitt ändamål genom bibehållandet af neutraliteten, hvilken dessutom kan bereda några förmåner från de allierade hofvens sida. Jag skulle mycket misstaga mig, om man ej nu genast beviljade allt hvad som vid fredsslutet i Werelä blef utlofvadt. Jag sätter detta ej nu mera i fråga, och jag svarar dem som derom med mig tala, att detta allt sedan i Werelä är en afgjord sak, hvarom tvifvel ej kan uppstå. Då man talar med mig om Allians-Traktaten, svarar jag att den i detta ögonblick vore opolitisk och omöjlig, med mindre man ville erbjuda så stora fördelar att desamma kunde hafva alla betänkligheter. Man är här mycket nyfiken att få veta hvaruti dessa fördelar skulle kunna bestå. Jag antager ett hemlighetsfullt utseende, då jag talar med personer med in-flytande och anseende, — emedan jag är öfvertygad att de förslag, som uti depechen af den 20 April framställdes, skulle, om de directe framfördes, verka till en brytning och komma underhandlingen att afstanna, — men låter undfalla mig ett och annat till de politiska spioner, som emellanåt besöka mig. De studsa tillbaka med fasa; men småningom vänjer sig inbillningen äfven vid de mest fasansfulla saker. Jag säger mig tala i sunda förnuftets namn, och vara lifvad endast af den önskan att närmare förena de bägge magterne, — och man slutar med att medgifva att uppoffringar måste göras, ehuru ej af ett så ytterst påkostande slag.

(7. Stedingk.

Litt. N«

Dépêche från Stats-Sekreteraren Franc till General v. Stedingk, dat. Stockholm d. 25 Maj 1791.

(Ofversättning från egenhändiga originalkonceptet. Depeschen afsänd med Kuriren Eschner).

Det är ganska naturligt att med det nit som lifrar Eder för Konungens tjenst, och efter alla de vackra löften och förhoppningar man så många gånger gifvit Eder om Kejsarinnan» goda afsigter, om hennes uppriգtiga och lifliga önskan att för* säkra sig om en Allians med Honom, om Hans medverkan och om det stöd Hon skulle finna i Hans snille, Hans verksamhet och Hans erfarenhet, ni måtte vara ganska otålig, Herr General, att erfara hvad som här tilldragit sig sedan Grefve Stackelbergs ankomst; särdeles som vi alla ansett denna tidpunkt vara egnad att göra slut på all tvekan och all osäkerhet. Det är då ganska billigt att i detta afseende tillfredsställaEder nyfikenhet, och Konungen har befallt mig att med en i dag till Petersburg expedierad kurir härom meddela underrättelse.

Grefve Stackelberg ankom till Stockholm tisdagen den 17 dennes, på aftonen. Han hade lemnat Petersburg den 6, och den hastighet h var med han gjort resan, var egnad att gifva ett fördelagtigt intryck om hans uppdrag, och om de förslag som han så skyndsamt ville bringa till vår kännedom.

Bedan följande dag, den 18, fick han tillfälle att meddela dem åt Konungen. Jag erhöll befallning säga honom att han skulle blifva presenterad före middagen på Haga; att han då kunde öfverlemna Kejsarinnans bref, och att han derefter skulle äta middag med Hans Maj:t. Grefve Stackelberg hade redan låtit mig veta att han medförde ett sådant bref, som han genom mig önskade få öfverlemna. Efter att hos mig hafva aflagt det vanliga besöket,

åtföljd af Baron v. d. Pahlen och Herr Diwoff, begaf han sig på den utsatta tiden till Konungen på nya slottet vid Haga.

Presentationen skedde, utan ceremoni, genom Baron von der Pahlen, och början af samtalet utmärktes endast af de utsökta komplimenter som uttalades af en gammal ambassadör, hvilken med mycken vana af stora verlden förenar det otvungna umgängessätt, som ej alltid deraf är en följd. Yid den middag, som han sedan intog hos Konungen, voro flera personer af hof-vet, hvaribland Baron Armfelt äfvensom Baron Pahlen, närvarande.

Till dess hade icke ett ord varit taladt om affärer. Samtalet rörde endast likgiltiga ting, och den behagliga vändning Grefve Stackelberg förstod att deråt gifva, styrkte den förut rådande öfvertygelsen om hans förstånd och hans älskvärdhet. Hans önskan att behaga Konungen innebar ingen affektation: och den syntes härflyta lika mycket af egen böjelse som af de föreskrifter han i detta afseende erhållit.

Efter middagen anmodade Konungen Baron Armfelt att införa Grefve Stackelberg i Dess sängkammare, och der försiggick, i Baron Armfelts närvaro, det första enskilda samtalet. Enligt hvad derom blifvit mig berättadt, hade Konungen begyntmed att fråga hvilka förslag Grefve Stackelberg hade att framställa, och på dennes artiga men undvikande svar, hade Konungen ingått uti en berättelse om allt, som mellan honom och Kejsarinnan förefallit ända från underhandlingarne i Werelä och till denna stund. De löften hvilka af Baron Igelströhm blifvit till Baron Armfelt afgifna, bildade utgångspunkten for Konungens yrkande om den förbindelse, som Kejsarinnan ingått, att framfor allt, och såsom en preliminär och af hvarje annan af-handling oberoende handling, bereda Konungen en gräns som i händelse af krig, bildade möjligheten af försvar, hvilket ej är fallet med den nuvarande. För detta ändamål hade Konungen begärt afträdandet af Nyslott och Högforss, i utbyte mot Svenska Carelen, som Konungen till Ryssland ville afstå, enligt hvad som blifvit utmärkt å den karta, som tvenne gånger blifvit Kejsarinnan tillsänd. Konungen utvecklade alla de skäl som borde förmå Kejsarinnan att ingå på ett afträdande, hvilket dessutom af Baron Igelströhm redan blifvit utlofvadt, och af Baron Pahlen, vid dess ankomst hit, i allmänna ordalag bekräftadt; och som vore egnadt att bereda en närmare förbindelse mellan Deras Majestäter. Derefter utvecklades de stora fördelar som Kejsarinnan af en sådan förbindelse skulle hemta, och slutligen, liksom att gifva ännu mera styrka åt de från politiken hemtade skäl, omnämnde Konungen sina personliga tänkesätt för Kejsarinnan, sin nära frände.

Detta anförande, okonstladt, men uttaladt med den hos Konungen vanliga vältalighet, syntes göra ett betydligt intryck på Grefve Stackelberg. Han medgaf styrkan af de skäl, hvilka af Konungen anförts, rättvisan af hvad han begärde, äfvensom den stora vigt som Kejsarinnan borde fasta vid en närmare förbindelse med Konungen, och som Hon borde vara glad att föf-skaffa sig på de af Honom framställda vilkor; men han slutade med att förklara att han icke vore bemyndigad att ingå i underhandling om afträdandet af Nyslott eller andra gränsorter; att Kejsarinnan icke velat lyssna till några föreställningar i detta afseende; att Hon ansåg det höra till sin ära att icke afträda

5någon del af sina länder, ej ens såsom utbyte, och att denna ytterliga känslighet for ärans bud, — detta var det uttryck, som af Grefve Stackelberg begagnades, — bäst bevisade att Hon vore Konungens slägting. Derefter försökte Grefve Stackelberg att utveckla de skäl, som talade för de förslag till Traktat, som han medförde, och som han önskade att lägga under Konungens ögon. Under tiden lät han, ehuru i allmänna ordalag, förstå, att med afseende å penningar och subsidier, Kejsarinnan vore benägen att, så mycket Hon förmådde, gå Konungens önskningar till mötes, och att oaktadt det förslag, hvarom han nu talat, ingenting härom innehölle, trodde han likväl att en penninge-försträckning utan återbetalningsskyldighet väl skulle kunna till-vägabringas.

På aftonen var dramatiskt spektakel i staden. Könungen begaf sig dit, och så väl Grefve Stackelberg som Baron Arm-felt voro der. Denne senare erhöll befallning att inbjuda Grefve Stackelberg att, efter spektaklets slut, begifva sig till Slottet, i Baron Armfelts rum, dit Hans Maj:t ville komma, för att af-höra uppläsandet af det förslag till Traktat, som Grefve Stackelberg på eftermiddagen omtalat. Denna konferens hos Baron Armfelt, och hvarvid denne senare ständigt var närvarande, ägde således rum efter spektaklets slut. Dervid upplästes de tvenne ofvanomförmälte förslag, hvaraf det ena benämndes: »Förslag till en Allians-Traktat me lan Ryssland och

Sverige,» och det senare: »Förslag till en hemlig Konvention med H. M. Konungen af Sverige.» Det första innehåller en vanlig defensif Allians-Trak-tat, indelad i 22 artiklar, hvaruti utfåstes ömsesidigt bistånd, och bestämmes antalet af de hjelptrupper som i förefallande fall böra lemnas. Dertill komma några supplementar-artiklar, för att bereda möjligheten af framtida underhandlingar rörande gränse-regleringen, saluten som af krigsfartyg bör gifvas, och handelsförhållandena : dessa ämnen sägas skola senare blifva afhandlade, och sjelfva Alliansen är inskränkt till en tid af 8 år. Det andra förslaget, eller den hemliga Konventionen, rörer uteslutande den hjelp som Konungen borde lemna Kejsarinnan, i händelse af anfall från Preussens och dess allierades sida. Den 4:de arti-keln, hvaruti bestämmes att Kejsarinnan på sin bekostnad under sex månader skall underhålla de Svenska hjelptrupperne, slutar med följande ord: »Dessutom förbinder sig Kejsarinnan att ome-»delbart sedan ratifikationerne af denna Konvention blifvit ut-»vexlade af sina medel till H. M. Konungen af Sverige utbetala

»en summa af...... Riksdaler Specie, så väl för utrustandet

»af Dess skärgårdsflotta, som för öfriga förberedelser till det fält-»tåg som Hans Svenska Maj:t kommer att företaga.» — Den 6:te och sista artikeln har följande lydelse: »De två höga kontrahe-»rande Parteme förbinda sig sins emellan, att inbjuda H. M. »Konungen af Danmark att biträda föregående hemliga artiklar, »äfvensom den Allians-Traktat som för dem ligger till grund, »och att vid alla tillfällen använda sina förenade mest nitiska »och kraftiga bemödanden, för att ännu närmare tillknyta för-»bundet mellan de tre Nordiska Magteme, hvilka, till följd af »deras belägenhet, deras staters omedelbara grannskap och de »slägtskapsband som förena deras regenthus, äfvensom deras öm-»sesidiga interessen, böra finna sig uppmanade att göra ge-»mensam sak emot alla dem, som kunde söka att bereda sig »fördelar af deras osämja.»

Under det samtal, som föreföll efter uppläsandet af dessa förslag, föreslog Konungen, såsom ett medel till öfverenskom-melse, utan att fråga om gränseregleringen skulle behöfva uppstå, att Ryssland till Danmark skulle afträda Oldenburg och Delmenhorst, mot det att detta Rike till Sverige skulle, såsom vederlag, afträda en del af Norrige. Detta förslag diskuterades vidlyftigt, men Grefve Stackelberg försäkrade att det omöjligen skulle kunna verkställas.

Följande dag, den 19:de Maj, hade Grefve Stackelberg och Baron Pahlen äran äta middag hos Konungen på Haga, med Hertigen och Hertiginnan af Södermanland samt H. K. H. Prinsessan och ett större sällskap. Grefve Stackelberg, som vid bordet hade plats bredvid Prinsessan, som sjelf satt bredvid Konungen, syntes smickrad af en tillställning som ägde rum för att bereda honom tillfälle att göra den Kongl. Familjens bekantskap: han hade blifvit presenterad samma dag på förmid-dagen. Då Kronprinsen är bosatt på Haga, hade Grefve Stackelberg blifvit föreställd for honom föregående dag, innan han emottogs af Konungen.

Denna dag upptogs hufvudsakligen af sällskaps-samtal och promenader i Hagaparken. Vid de tillfällen då Konungen kom i närheten af Grefve Stackelberg, sade han honom endast några ord om tillståndet i Frankrike, for att visa huru lifligt Hans Maj:t derföre interesserade sig.

Den korta framställning jag gjort af de bägge förslagen, och den profbit jag gifvit af Konventionen, torde vara tillräck-lige för Eder att bedömma den anda hvaruti de äro affattade. Jag vill endast tillägga, att om förslaget till Allians-Traktaten skall kunna antagas, måste deruti ovilkorligen införas två nya artiklar, hvaraf den ena försäkrar oss om ersättning för de subsidier, vi genom denna Traktats ingående förlora i Turkiet; och den andra bestämmer de ytterligare subsidier, som Kejsarinnan till oss bör erlägga, i öfverensstämmelse med de af Henne vid flera tillfällen upprepade löften. För öfrigt har Grefve Stackelberg hitkommit utan fullmakter, och har endast medfört ett egenhändigt bref, som bemyndigar honom att underhandla med oss. Enligt all anledning kommer han offörtöfvadt begära formlig fullmakt.

Fredagen den 20 och de följande dagarne afhandlades, i stället för detta ämne, mellan Konungen och Grefve Stackelberg ett annat och ganska ömtåligt, eller de Franska angelägenheteme, i afseende hvarå Kejsarinnan tillkännagifvit sig hysa samma tänkesätt som Konungen. Grefve Stackelberg har i detta afseende uppsatt och aflemnat ett förslag till hemlig Konvention, men så ofullständigt och felaktigt, att Konungen ansett sig sjelf böra göra ett nytt utkast, som Baron Armfelt fått uppdrag att meddela Grefve Stackelberg. Denna Konvention, i fall

den kommer till stånd, skall likväl icke inträda i verkställighet förrän Allians-Traktaten blifvit undertecknad och ratificerad. Jag omtalar detta endast för Eder enskilda underrättelse; om ryktet derom skulle sprida sig i förtid, kunde det bidraga att störta/

dem som man vill tjena, i ännu större olyckor än de, från hvilka man önskar rädda dem.

Grefve Stackelberg har i dessa dagar afsändt en kurir till sitt hof, och jag har underrättat honom om den jag afsänder, for den händelse han vill begagna sig deraf. Det är med Underofficeraren Eschner, som jag afsänder detta bref.

Litt. ».

Dépêche från General v. Stedingk till Konungen, dat. Petersburg den 1791.

(Ofversättning i utdrag af den till Aachen i chiffer afsända depeschen).

Grefve Österman har underrättat mig derom, att Prinsen af Nassau seglat från Cronstadt; men hvad han icke sagt mig är att han begifver sig till Svensksund, för att på detta ställe, ryktbart genom hans eget nederlag, bilda en station för skärgårdsflottan. Detta bevisar att man icke har för afsigt att af-träda Högforss till Eders Maj:t.

Jag har vidlyftigare härom skrifvit till Herr Franc, äfvensom rörande utsigteme för Nyslotts afträdande. Det vissa är att man här kommer att gifva så litet som möjligt; att Herr Fawkener sistl. Söndag hade företräde i egenskap af Engelsk minister; att man anser fred i enlighet med Kejsarinnans önskningar, såsom alldeles säker; att Herr Fawkener lärer hafva förslaget till en Handels-Traktat på fickan; att Turkarne med sin vanliga, men vid detta tillfälle än mera beklagansvärda oskicklighet, åter lidit ett nederlag vid Babadag; att man dagligen väntar underrättelsen om en ny seger; och att de bästa allierade Eders Maj:t kan hafva, — de enda på hvilka Eders Maj:t kan räkna, — äro Dess snille, Dess mod och Dess eget land.Litt. P.

Dépêche från Stats-Sekreteraren Franc till General v. Stedingk, dat. Stockholm den 1 Juli 1791.

(Ofversättning från original-konceptet till den med Kabinetts-kuriren Widegren afsända depeschen).

De af Konungen till Trakîatens afslutande med Ryssland utnämnde kommissarier hafva ansett Eder hastigt böra erhålla kännedom om hvad vi till detta verks främjande företagit, och om de svårigheter som dervid ännu förete sig, på det att ni, å Eder sida, på det sätt ni anser lämpligast, må kunna arbeta på deras undanrödjande.

Jag börjar med att sända Eder vårt kontra-förslag, sådant som det af mig till Grefve Stackelberg blifvit öfverlemnadt, i tre särskilda afdelningar, hvaraf han i går afton emottog den sista.

Yi hafva dessutom ansett lämpligt att jag, genom en till honom aflåten not, uttryckte hvad som var att säga om penninge-frågan, hvilken ej kunde ingå uti en Traktat, bestämd att genom trycket allmängöras. Jag bifogar en afskrift af denna not, benämnd muntlig och förtrolig, samt utan underskrift, då den blifvit uppsatt endast för att underlätta minnet för Grefve Stackelberg och för mig sjelf.

Då Grefve Stackelberg likaledes i dag afsänder en kurir till sitt hof, och min troligen reser fortare, kunna de nu meddelade upplysningame bereda Eder tillfälle att i tid taga Edra mått och steg för att bereda sinnena på att väl emottaga hvad Grefve Stackelberg inberättar. Likväl underställer jag Edert bepröfvande huruvida det ej skulle anses ohöfligt mot Grefve Stackelberg att, i händelse min kurir tidigare ankommer, före ankomsten af hans bref visa dessa handlingar för hvem det vara må; så mycket heldre som de äro ämnade endast till Eder egen underrättelse, och för att sätta Er i tillfälle att derefter inrätta Edra åtgärder. Det är i samma afsigt, som jag, rö-rande vårt kontra-förslag, anser mig böra meddela Eder följande detaljer:

I allmänhet äro artiklame vidlyftigare och mera utförliga än i det Ryska förslaget. Då man ingår en Traktat i afsigt att den länge skall äga bestånd, bör man noga öfverväga den, och Konungen har befallt oss att använda mer uppmärksamhet dervid än som ägt rum vid föregående Traktater med Ryssland. Konungens instruktioner i detta afseende kommo mig den 13 sistl. månad tillhanda, och man måste medgifva att uppsättandet af kontra-förslaget fordrat den tid som derefter för-lupit, helst då flera artiklar måst omskrifvas och flera personers yttrande

deröfver bordt inhemtas. Alla artiklame i Ryska förslaget hafva undergått någon förändring eller erhållit något till-lägg, med undantag endast af ingressen, samt 6:te, 12:te, 15:de, 18:de, 20:de och 21:ste artiklame.

Alla de öfriga hafva undergått mer eller mindre hufvudsakliga ändringar. Den l:ste artikeln är omskrifven af Konungen sjelf. Jag antecknar in margine de tillägg som till de öfrige blifvit gjorde. Förändringame äro dock ej af så stor vigt att deras antagande bör röna mycket hinder. Hvad som torde finna motstånd, är följande:

l:o Uteslutandet af 17:de artikeln i Ryska förslaget, hvar-uti säges att Danmark skulle inbjudas att biträda Traktaten. Konungen vill ej höra derom talas, och det har synts lämpligare att helt och hållet utesluta denna artikel, än att i dess ställe införa hvad som uti föregående Traktater varit brukligt, eller att ingen tredje magt skall inbjudas att biträda utan de tvenne Kontraherande Parternes samtycke: — detta hade varit att alltför tydligt tillkännagifva Danmarks uteslutande. Konungen har mer än ett skäl för att icke vilja medgifva att detta land må deltaga i Traktaten, som är en Allians-Traktat mellan Konungen och Kejsarinnan, och egnad att stadfästa det Dem emellan ingångna förbund. Uti föregående Traktater talas, som jag nyss haft äran anmärka, om en tredje makts biträdande endast till följd af de två partemes samtycke. Jag vill ej anföra andra skal, hemtade från Danskames karakter och de tänke-sätt de här ingifvit. Men ett skal som Baron Armfelt gifvit Herr Cazal, — hvilken likväl icke känner till Danmarks uteslutande, — synes mig ganska väl egnadt att anföras äfven till Herr Galvez, till hvilken ni dock bör väl agta Er att visa vårt kontra-förslag. Detta skäl är ätt Bourbonska huset, Sveriges äldste vän och allierad, utan motsägelse skulle hafva rätt att före någon annan magt inbjudas att biträda Traktaten.

2:o Artikeln om gränsen, som i vårt kontra-förslag är alldeles ny, kommer säkert att röna mycket motstånd, särdeles då derigenom Pumala icke afträdes till Ryssland, ehuru Grefve Stackelberg påstår att Konungen sjelf derom lemnat hopp åt Baron Pahlen. Grefve Stackelberg har likaledes för mig mycket utbredt sig öfver Kejsarinnans obenägenhet att afstå Nyslott, då Elisabeth, en så inskränkt Furstinna, hade tillvunnit Ryssland denna besittning. De löften som gåfvos i Werelä förklaras nu hafva hvilat på missförstånd, och skulden kastas på General Igelströhm, som velat göra sig vigtig utan att dertill vara bemyndigad. Likväl misströstade Grefve Stackelberg icke att kunna utverka Nyslott, om endast Pumala blefve lemnadt i utbyte. Det enda som bekymrade honom var den omständighet, att härigenom skulle afträdas ett af utloppen till Kymene elf, då han visste att Kejsarinnan ansåg dessa utlopps bibehållande för Henne ensam såsom ganska vigtigt.

Men det är isynnerhet den 3:dje punkten, eller den om penningebeloppen, som hos Grefve Stackelberg väcker den största misströstan. Jag bör härvid anmärka det vi öfverskridit de befallningar som varit oss gifna, då vi bestämdt dessa belopp i Ryskt mynt, och då vi låtit förstå, att medelst detta understöd, Konungen möjligen kunde afstå från de försträckningar, hvarom den hemliga Konventionen handlade. Verbal-noten utvecklar de skäl som borde förmå Kejsarinnan att ingå på hvad vi föreslå. De äro framställde skonsamt och med grannlagen-het, för att icke såra någon. Men jag är öfvertygad att ni icke lärer underlåta att ersätta den mildhet vi begagnat genom de kraftigaste föreställningar, antingen personligen eller genom Herr Galvez, ellér samtidigt på bägge sätten. Denne hedersman kundehärigenom göra oss en stor tjenst, som säkert ej af Konungen skulle glömmas. Jag har mycket och ofta med Grefve Stac-kelberg talat om detta föremål, och senast i afton, då han förnyade sina. klagovisor öfver Rysslands utblottade belägenhet, öfver de oerhörda krigskostnaderne och öfver de summor som de nuvarande rustningame sluka. Han tilläde en mängd betraktelser, bland annat följande: »Då jag hoppas kunna såsom »fullt säkert antaga, att Konungen icke vill förklara oss krig, »anser jag att vi utan bistånd kunna försvara oss emot de al-»lierade: de må göra krig med oss så mycket de behaga, detta »bekymrar oss föga, så snart vi äro säkra om Sverige, och hafva »ryggen fri.» — »Nå väl,» svarade jag, »ni bortkastar utan tve-»kan tallösa millioner för att bekriga de allierade, och ni hus-»hållar på lumpna tre millioner, hvilka möjligen komma att »bespara Er kostnaderne af ett nytt krig.» — Han tycktes inse vigten af detta skäl, och lofvade att med lifligaste nit förfäkta denna sak, och att dervid stödja sig på de personer, hvilka ni känner, med hvilka han underhåller ett förtroligt umgänge, och som hafva mycket inflytande.

Jag har anförtrott Grefve Stackelberg de anbud som från andra håll göras oss. De äro egnade att något oroa hans

hof; men de rörelser som ägt rum i England efter parlamentets pro-rogation och den af Preussen intagna ställning böra gifva honom anledning till ännu allvarsammare betraktelser.

Ni har nu det bästa tillfälle, Herr General, att utveckla hela verksamheten af det nit hvaraf ni lifvas, och att tillvinna Eder nya anspråk på tacksamheten af en Konung som älskar Er och för Er har en särdeles högaktning. Det verk hvarom nu är fråga, är väl det vigtigaste hvartill vi kunnat blifva kallade att bidraga, och om vi deruti lyckas, skola vi deraf skörda både ära och förmån. Jag får då den tillfredsställelsen att se Er nämnd till ambassadör: det är icke utan att en sådan plats kan fresta en hederlig mans äregirighet.

Grefve Stackelberg är okunnig om denne kurirs afsändande. Jag ber Er ursäkta den vidlyftighet som jag af brådska måst använda: tiden tillåter mig icke att förkorta mitt bref. Jagskonar Er i dag från de franska angelägenheterne: derom kan fråga ej uppstå förrän Allians-Traktaten blifvit undertecknad.

Litt

Memorandum öfversändt af Konungen i Sverige till Kejsarinnan i Ryssland med General von der Pahlen den 28 Oktober 1791.

Konungen, som redan en längre tid förutsett att man måste gripa till vapen för att återupprätta Konungamakten i Frankrike, och för att qväfva den oroliga anda, som hotar alla Furstar och all allmän ordning, beredde sig redan i början af Maj månad och före sin afresa från Aachen att sätta en armé-corps i rörelse, och väntade endast på det ögonblick då en allmän öfverenskommelse om krigsoperationerna kunnat tillvägabringas, i det hopp att kunna begagna sig af den gynnande årstiden och af den förlägenhet, hvaruti National-församlingen skulle finna sig försatt, i den händelse att Romerske Kejsaren, Konungame af Spanien och Sardinien samt 'ryska Rikets förenade styrka på alla sidor angripit Frankrike. Hans Maj:t uppgjorde förslag till en landstigning på kusteme af Normandie; men i brist på alla strategiska uppgifter rörande landet, ditsände Konungen ingeniör-officerare för att anställa en allmän och noga rekognoscering. Desse officerare begåfvo sig till Paris, och derifrån till Håvre; de hafva upptagit närlagde karta, äfvensom specialkartor öfver fiodeme Oise, Epte och Roze, som bilda de enda hållbara ståndpunkter mellan Håvre och Paris. Enligt den berättelse de af-gifvit, så väl om dessa punkters beskaffenhet som rörande andan hos militären och invåname i dessa trakter, bör man kunna hoppas en lysande framgång, särdeles då National-församlingens militär-utskott begynt med att förstöra hvarje försvars- och ord-nings-anstalt, utan att beräkna den tid som åtgår till bildandeaf nytt forsvar. Be härtill hörande detaljeme äro på kartan utmärkta. Under Konungens vistånde i Aachen erhöll han från invånare i Normandie den härhos, sub N:o 1, fogade skrift. Hans Maj:t ansåg den utmärkt af nit och välvilliga afsigter, men pröfvade nödigt att låta undersöka möjligheten att verkställa de deruti framställda förslag. Genom de sub N:o 2 bifogade anmärkningar upplyses att en landstigning vid Colleville är lätt tillvägabragt; att först elfva lieues derifrån något allvarsamt motstånd är att befara, och att lokaliteteme erbjuda all den lättnad som är nödvändig vid utskeppningen af trupper, som böra injaga förskräckelse, ej endast genom sin tapperhet, men genom hastigheten i sina operationer och omedelbara framgångar. Det har ej ännu varit möjligt att förskaffa sig militärkartor öfver denna del af Normandie, men under vinterns lopp har man medel att anskaffa sådana. Under tiden äro de nu sända anmärkningame ganska upplysande och tillräckliga för planens bedömande.

För den händelse att öfverenskommelse träffades att en Svensk och Rysk armé skulle anfalla denna del af Frankrike och en operations-plan blefve uppgjord, vore oundgängligen nödigt att man i god tid vore färdig att handla och att de förenade truppeme redan infunne sig på Frankrikes kuster, medan man der ännu trodde dem instängde af is och uppehållne af klimatets hårdhet: det är af denna anledning Konungen ville tillbjuda Kejsarinnan att redan denna höst sända sina fartyg och trupper till Carlshamn eller någon annan hamn i Sverige, derifrån de kunde utlöpa vid slutet af Mars månad, eller kanske ännu tidigare, om vintern ej blir strängare än åren 1789 och 1790. Det är öfverflödigt att utveckla de fördelar som af så kraftiga åtgärder skulle härflyta. Anda sedan revolutionens början, hafva de upproriska aldrig varit hotade med någon verklig fara och med någon snar bestraffning.

Konungen ämnar att till denna expedition använda 11 Linieskepp, 6 Fregatter, 3 Briggar och 2 Kuttrar; 25

Kanonslupar med 24-ftiga kanoner, som i händelse af behof kunna landsättas; 40 platta båtar för landstigningen, hvaraf hvarje kanrymma 100 man; — 16,000 man infanteri och 2,600 man kavalleri, utom nödigt artilleri och tross. Man bör noga märka, att kanonslupame blifva af hufvudsaklig nytta, ej allenast för landstigningen, men äfven för att hindra transporten af lifs-medel till Paris, och för att sprida oro och farhåga längs hela kusterna af Seinen. Konungen tror att det vore ganska nödvändigt att äfven Ryska flottan medförde platta båtar för landstigningen, äfvensom en del af den utaf Prinsen af Nassau kommenderade flottilj. För att medföra verkan måste första anblicken väcka farhåga; deraf kan en lika betydlig som lätt framgång blifva en följd. Det af Konungen använda kavalleri är godt och utvaldt; men då allt som på sinnena utöfvar ett för-undransväckande intryck, och då en i detta land ovanlig militäruppsättning säkert skulle bidraga att underlätta förslagets verkställighet, vore önskligt att Kejsarinnan förstärkte den corps Hon har för afsigt att afsända med Donska Kossacker, hvilkas mod och skicklighet äro lika kända, som den fasa hvilken de injaga. Konungen åberopar för öfrigt hvad han muntligen sagt Baron von der Pahlen, äfvensom den kännedom denne General kan hafva af Frankrikes angelägenheter, och af allt som rörer denna sak.

Litt. R.

Bref från Kejsarinnan Catharina II till Konung Gustaf III, dat. Petersburg den 9 November 1791 g. st.

(Ofversättning fr&n det med Catharinas egen hand skrifna originalet).

Min Herr Broder och Frände. Då jag emottog det bref som Eders Maj:t den 19 sistl. Oktober tillskref mig, med den af Grefve Stackelberg afsände kurir, som hitförde den emellan Oss afslutade Allians-Traktat, dröjde jag att besvara detsamma, endast i förväntan på det bref, som Eders Maj:t lofvade att yt-terligare tillskrifva mig med General-Majoren, Baron von der Pahlen: denne ankom snart derefter, och lemnade mig de tvenne brefven af den 28 Oktober: jag befinner mig sålunda i tillfälle att öfverlägga med Eders Maj:t i afseende å dessa tre brefs innehåll. Jag börjar med att för Er, min käre broder, uttrycka den tillfredsställelse jag känner deröfver, att genom den mellan Oss och Våra Stater nu ingångna allians, de band som naturligen förena oss blifvit ännu närmare tillknutne. Detta nyttiga och helsosamma verk lofvar oss en lycklig framtid, och vårt förbund kommer att hvila på mera uppriktighet och redbarhet, än man vanligen kan igenfinna uti de förhållanden mellan Ferdinand och Isabella, hvarom Eders Maj:t i sitt bref talar. Jag är uppriktigt tacksam för de bevis på vänskap och förtroende, hvilka Eders Maj:t lemnar mig: och Eders Maj:t kan räkna på den fullkomligaste motsvarighet från min sida. Jag gläder mig, min käre broder, att se en så stor öfverensstämmelse i grundsatser och i sättet att bedömma förhållandena, som den, hvilken mellan oss är rådande med afseende å Frankrikes angelägenheter. Jag ser att Eders Maj:t tänker lika med mig om den missämja som är eller kan blifva rådande mellan Drottningen i Frankrike och Prinsame, Dess svågrar, äfvensom med afseende å nödvändigheten att arbeta derpå, att de må förena sig om de grundsatser och åsigter, hvilka aldrig, från någondera sidan, för deras gemensamma bästa, böra öfvergifvas. Det bref som Eders Maj:t, med afseende härå, tillskrifvit Baron de Breteuil, och hvaraf en afskrift blifvit mig meddelad, bevisar så fullständigt oundgängligheten af dessa personers närmande till hvarandra, att jag hoppas att den dermed åsyftade verkan ej skall uteblifva: hvad Eders Maj:t i samma bref tillägger rörande Ludvig den XVLdes ställning och handlingssätt, är så utmärkt af ädelhet och värdighet, att jag ej kan annat än deråt lemna mitt högsta bifall, då jag, lika med Eders Maj:t, är öfvertygad att denne olycklige Monark, vid allt hvad han företagit, handlat endast af nödtvång och utan ringaste skugga af frihet; — ty man kan väl ej förnuftigtvis antaga att han frivilligt velat öfvergå från att vara sina undersåters ärftlige Konung till att blifva derasförste embetsman, och sålunda, lika med Ludvig den fromme, samtycka till sin egen förnedring: den förre tog dock steget ännu bättre ut, och blef munk. Men efter en sådan händelse» till hvilken man ej kan utleta någon på sannolikhet grundad orsak, skulle man ej hafva skäl att antaga att Konungen och Drottningen af Frankrike umgås med planen på en ny flygt, och att antagandet af den så kallade Konstitutionen ägt rum endast för att bättre dölja denna afsigt, och med beräkning att insöfva de mördare, som hålla knifven lyftad öfver den Kungliga familjen, lika väl nu som hittills? Om man öfverväger Kejsarens handlingssätt, — jag har ej ännu af honom svar på mitt bref, — synes det likaledes kunna förklaras af ett sådant förmodande. Denne monark som nu är fullkomligt fri och löst från hvarje fruktan för ett utländskt krig; som från flera håll af skilda interessen uppmanas

att handla; som tillkännagifvit sin afsigt att göra det, och dertill inbjudit de öfrige makterne; — denne monark skulle han väl kunna på en gång och utan känd anledning, förlora ur sigte så väl de löften som Grefven af Artois säger sig hafva af honom erhållit, sin egen värdighet, skymfad genom hans systers och hans svågers behandling, — och de ingrepp uti Westphaliska freden, hvaröfver Tysklands furstar, hotade i deras besittningar, klaga och besvära sig? skulle han kunna det, då han har så lagliga anspråk och så verksamma medel i sina händer? då han har 60,000 man af sin armé i Nederländeme, för att företaga och utföra hvad så många förenade omständigheter borde förmå honom att besluta? Under sådana förhållanden torde man icke kunna förklara hans overksamhet endast genom hans begär att draga ut på tiden, och då man icke känner hans skäl, bör det vara tillåtet förmoda att han är öfverens med sin syster och fruktar att blottställa Hennes lif, som Hon tror sig kunna rädda endast genom en ny flygt från det fängsliga tillstånd, hvaruti Konungen och Drottningen sedan tvenne år befinna sig. Kejsaren anser sig kanske gynna utförandet af en sådan plan, genom att visa en konstlad liknöjdhet för denna olyckliga familjs öde, och derigenom insöfva deras väktares uppmärksamhet. Utan att fästa alltför mycken vigt vid grundlig-heten af dessa förmodanden, har jag dock velat underställa dem Eders Maj:ts ompröfvande, sådana som de för mina tankar framställt sig. Jag bör ej heller dölja att det hittills förefallit mig, som om äfven Konungen i Spanien varit fallen för att draga ut på tiden och att dagtinga, men enligt de nu senast från detta land ingångne underrättelser, synes det som hade man mera anledning att vara nöjd med det sätt hvarpå denne Konung uttalat sig i afseende å den honom förelagde accepta-tions-akt, som meddelades på Konungens, hans kusins, vägnar, och hvarom Eders Maj:t ©tvifvelaktigt redan genom sina ministrar i Paris och i Madrid erhållit underrättelse. Konungen i Spanien lärer högt hafva yttrat att han icke trodde att Konungen i Frankrike haft hvarken sin fysiska eller moraliska frihet vid denna handlings undertecknande; och huru kan man i sjelfva verket tro att någon, inom så kort tid, skulle företaga så rakt stridiga förfoganden, utan att dertill vara tvungen P Det vore visserligen önskligt om Baron de Breteuils svar till Eders Maj:t kunde lemna några fullständiga upplysningar, så att man med visshet kunde bedömma Konungens och Drottningens af Frankrike verkliga afsigter. Drottningen har nyligen skrifvit till någon, för hvilken hon synes hafva mycket förtroende, att Hon utbad sig att man ej måtte dömma henne utan att höra henne, och att hon hoppades kunna rättfärdiga sig. Dessa ord, jem-förda med innehållet af Konungens i Spanien bref till Eders Maj:t och med Kejsarens handlingssätt, öppna ett vidlyftigt falt för alla de gissningar, som af dessa oupphörliga dröjsmål måste alstras. Jag hoppas att vintern, som redan synes hafva i våra länder allvarsamt inträdt, skall medföra upplysning i alla dessa ämnen. Under tiden uppmanar jag, och skall icke upphöra att uppmana de emigrerade Fransmännen till trohet, ståndaktighet och hängifvenhet för deras Konungs och hans närmaste anhöriges sak, och jag tror mig äfven härigenom handla i öfverensstämmelse med Eders Maj:ts åsigter och åtgärder.

Renheten i Edra afsigter, min käre broder, omständigheternas oeftergifliga kraf, och Eder personliga bekantskap, sedan så många år tillbaka, med Baron de Breteuil, gifva Eder otvif-velaktigt rättighet att till honom fora det språk som innehålles uti det bref hvarmed Ni hedrat honom; men jag bekänner att jag räknar mera på den person, Ni skickat till Briissel *) än på Herr de Breteuil, med afseende å allt hvad som angår det närmande mellan Drottningen i Frankrike och Prinsame, Dess svågrar, hvilket jag så högligen skulle önska se tillvägabragt: jag skulle anse ett sådant närmande såsom hufvudsakligen nyttigt för Konungens och Drottningens sak; ty, från hvilken synpunkt man än må betrakta Prinsames anhang, är detta likväl högst betydligt: deruti äro förenade Adeln, Presterskapet, Parlamen-terne och de uppriktiga katholikerne i Frankrike: dertill kommer det anseende och den aktning som alstras hos alla klasser af menniskor, och äfven hos de mest likgiltiga, genom ett värdigt, följdriktigt och ståndaktigt uppträdande. En annan vigtig anledning eller bevekelsegrund borde förmå Drottningen dertill: det är ©tvifvelaktigt nyttigare för henne att hafva detta parti för sig, än emot sig. Ganska säkert är att om desse Prinsar velat följa de råd som Eders Maj:t gifvit dem uti det i Aachen upplästa memorandum, och som var fullkomligt afpassadt efter då rådande förhållanden, skulle deras angelägenheter vunnit mera framgång än som nu är händelsen, och de voro fullkomligt berättigade att antaga dessa råd. Detta sätt att gå tillväga hade till och med synts mig så naturligt, att det var i förmodan att detsamma blifvit af dem antaget, som jag beslutade mig att hos dem ackreditera en minister. Man bör dock hålla dem1 räkning för den grannlagenhet som hindrat dem att fatta ett sådant beslut, och söka att på annat sätt afhjelpa hvad som derigenom

gått förloradt.

Jag har nyligen emottagit svar från Konungen af Preussen, och sänder härhos en afskrift af Dess bref. Af innehållet lärer Eders Maj:t finna, att han åberopar sig på Kejsarens beslut. Jag förväntar att med första erhålla denne senares svar, och skall icke underlåta att deraf lemna Eders Maj:t del. Jag skillle väl önska att äga hemligheten af denna lifgifvande eld,

*) Grefve Axel Fersen.som Eders Maj:t har godheten tillskrifva mig, för att upptända Kejsaren till fördel för den sak vi understödja. Men hittills hafva mina bemödanden, så väl i Wien som i Berlin, varit fruktlösa. Mig förefaller som om vigtiga angelägenheter i allmänhet kunna liknas vid skepp som skola löpa af stapeln: man undanrödjer hindren, men skeppet rör sig ej ur fläcken, förrän dess egen tyngd sätter det i rörelse, men då är det också för-gäfves att hejda det uti sin fart!

Af det med Baron von der Pahlen öfversända memorandum har jag inhämtat den i Normandie rådande sinnesstämning, som synes vara ganska gynsam för den goda saken. En truppstyrka af 8,000 man skulle enligt dessa uppgifter vara tillräcklig för att skydda invåname i denna provins. Men ett sådant företag kan ej vara annat än underkastadt många vanskligheter, såsom äfven uti de på samma gång meddelade anmärkningame medgifves, om det ej sammanställes med en allmän anfallsplan. Då nu emellertid en sådan ännu ej är uppgjord, skulle det vara alltför förmätet att dessförinnan företaga en landstigning på denna kust, med mindre än att man antager att all motståndskraft upphört i Frankrike, hvilket väl ej torde kunna anses vara händelsen. Eders Maj:t har handlat med sin vanliga vishet, då Eders Maj:t till stället afsändt ingétiiör-officerare af bepröfvad skicklighet, för att noga undersöka de lokala förhållandena i ändamål att, då omständigheterna medgifva det, kunna handla med full sakkännedom. Dessa omständigheter synas mig emellertid för tillfallet ej nog gynnande för att förmå mig att ingå på det af Eders Maj:t framställda förslag, att vi skulle förena oss för att till de öfrige hofven afgifva den förklaring att vi hafva för af-sigt att utan dröjsmål handla för en restauration i Frankrike. För det första synes mig ganska tvifvelaktigt att ett sådant steg skulle förmå dem att besluta sig till samma åtgärd; men dessutom kunde det medföra stora olägenheter, särdeles för mig, som ännu ej slutat fred. med Turkame, och som omöjligen kan på förhand bestämma hvad omständigheterna kunna tillåta mig att göra: hvarförutan en sådan förklaring från min sida icke

6kunde undgå att fåsta Engelska Ministérens uppmärksamhet. Herr Pitt skulle troligen icke begära bättre än denna förevändning för att åter begynna samma rustningar som förlidet år, om äfven endast i afsigt att formå Parlamentet att bevilja anslagssummor. Följaktligen synes mig, af alla möjliga skäl, för-sigtigast att icke tillkännagifva sina afsigter förr än i det ögonblick då alla förberedande åtgärder redan äro vidtagne: man skulle dessutom, i annan händelse, i förtid varsko fienden. Hvad beträffar afsändandet af mina fartyg till Carlshamn, bilda den framskridna årstiden och de snart tillfrysande hamname deremot ett oemotståndligt hinder; men jag tackar Eders Maj:t för Dess anbud att låta dem i denna hamn öfvervintra, såsom ett bevis på det förtroende Eders Maj:t för mig hyser.

Uti denna sakernas ställning, och till följd af de betraktelser jag nu utvecklat, kan jag icke, och till dess sakerna vidare utvecklat sig, tänka mig annat än följande medel att främja 4en sak, för hvilken vi önska uppträda, nemligen:

1:0 att använda instundande vinter för att, gemensamt och samdrägtigt, arbeta på att bereda och fastställa en bestämd plan och öfverenskommelse, så väl oss emellan» som med Kejsaren och med Konungarne i Preussen, Spanien och Sardinien, och att söka af dem utverka bestämda löften att handla redan vid början af våren. Om man antager, — hvilket är mer än troligt, — att omstörtnings-andan fortfar i Frankrike; att den så kallade National-Församlingen vidtager allt mer och mer stötande åtgärder; att uti detta land snart ingen mer förstår hvarken att befalla eller att iyda; och att deraf ovilkorligen måste härflyta förhållanden, som gifva alla monarker ständigt ökade anledningar till billiga klagomål, och som ej kunna annat än ytterligare väcka deras harm och reta dem, — då inträder också ögonblicket att företaga och verkställa den föreslagna landstigningen.

2:o att söka erhålla säker underrättelse om Konungens och Drottningens af Frankrike tänkesätt och förslag, och

att af be-mälte Konung utverka ett samtycke eller ett bemyndigande af hvad till hans fördel kommer’att företagas, för att derigenomhafva de skrupler som hysas af Konungen i Preussen, hvilken ej vill tjena honom emot hans egen vilja. Sant är väl att den obegränsade fullmakt som Konungen af Frankrike gifvit åt Monsieur, hade kunnat ersätta en dylik handling i Konungens af Preussen ögon; men då Hans Maj:t dervid fäster vigt, vore det godt att i detta afseende kunna förnöja honom, och söka förskaffa en sådan akt, i så authentisk form som Konungens af Frankrike närvarande tillstånd medgifver.

3:o Långt ifrån att för närvarande göra de ringaste i Ögonen fallande förberedelser, blifver väl aldrabäst att begagna sig af de naturhinder som närvarande årstid företer, för att insöfva National-Församlingen, som är sammansatt af kuskar, advokater och prokuratorer, och låta dem tro, om de så behaga, att den liflighet hvarmed rustningarne bedrefvos, saktat sig, på det att de må taga mindre försiktighetsmått, och så mycket lättare öfverrumplas, särdeles från sjösidan, der ganska betydliga krafter äro tillgängliga. I Brest iinnas trettio linieskepp, som lätt kunna inom sex veckor utrustas; sjömän komma ej att felas: det är sant att officerarne vid flottan talrikt aflägsna sig; men för penningar kunna äfven sådana fås, och hvem vet om ej Engelsmännen sjelfve, som äro så belåtne med sakernas nya ordning i Frankrike, möjligen med beredvillighet skulle lemna officerare, på det att denna ordning ej måtte löpa någon fara.

Se der, min käre Broder, i min tanke, det handlingssätt som Oss af försigtigheten förestafvas, så länge vi ej ha närmare reda på de öfrige maktemes afsigter och beslut: att döma efter hvad Ni har meddelat mig är detta äfven Eder öfvertygelse, och jag bör så mycket mera fästa mig härvid, som i händelse, under min trettioåriga regering, jag haft några af de framgångar, hvilka Eders Maj:t på ett för mig så smickrande sätt i Sitt bref om-förmäler, föreskrifves mig härigenom en oeftergiflig skyldighet att fortsätta efter samma grundsatser. Fö* öfrigt hyser jag det hopp att Eders Maj:t är öfvertygad, att min försigtighet aldrig kommer att urarta till svaghet, och Eders Maj:t kan vara fullt förvissad derom att om jag ej nu fattar beslut om några bestämda och afgörande åtgärder i denna fråga, som jag ganskavisst anser utgöra alla regenters sak, och for hvilken jag lifligt interesserar mig, är det derföre, att jag anser en ovilkorlig fysisk omöjlighet vara för handen att i detta ögonblick kunna verkställa dem.

Med afseende å det svar som bör afiåtas till Konungen i Frankrike, då hans notifikationsbref om den derstädes införda nya sakernas ordning kommer oss tillhanda, och hvarom Eders Maj:t behagar med mig rådgöra, tror jag lämpligast vara att vid detta tillfälle rätta oss efter det af Konungen i Spanien gifna exempel, och genom våra ministrar låta förklara, det vi icke kunna föreställa oss att Konungen i Frankrike är i åtnjutande af sådan fysisk och moralisk frihet, att han kan antaga en ny konstitution; att vi önskade kunna vara derom öfvertygad«, men att, så länge vi ej lyckats vinna en sådan öfvertygelse, vi icke kunna afgifva något svar å det i detta hänseende till oss gjorda meddelande.

Hvad beträffar den förklaring, till hvilken jag sistlidne sommar meddelade Eders Maj:t ett förslag, och som borde gemensamt af allä makter afgifvas, så snart de alla beslutat sig till ett sådant steg, är jag fullkomligt ense med Eders Maj:t att dermed ännu bör uppskjutas, om den någonsin bör afgifvas. Men våra ministrars återkallande från Paris, under förebärande af tjenstledighet, kan genast försiggå, och jag låter nu befallningar i denna anda afgå till min minister i Paris, med föreskrift att rätta sig efter hvad Eders Maj:t kan komma att befalla sin ambassadör. Det beror således helt och hållet på Eders Maj:t att i detta afseende fatta det beslut som kan synas det lämpligaste.

Baron von der Pahlen har, då han gjort sig förtjent af Eders Maj:ts bifall och godhet, uppfyllt det hufvudsakligaste af de befallningar jag gifvit honom, och jag räknar detta som en ny förtjenst hvilken han i min tjenst lyckats förvärfva sig. Han kan ej nog berömma sig af Eders Maj:ts nådiga mottagande, och af den ständiga välvilja honom under hela hans vistande vederfarits. Jag gör mig ett nöje deraf att anse detta till någon del härflyta af de tänkesätt Eders Maj:t för mig hyser,och hvilka sä väl motsvara den sanna och uppriktiga vänskap hvarmed jag är,

Min Herr Broder och Frände,

Eders Majestäts

goda Syster, Frände, Yän, Granne och Allierade Catharina,

Jag ber Eders Majestät om förlåtelse for detta så oerhördt digra bref.